

БАҒРИКЕНГЛИК КАТТА БОЙЛИГИМИЗ

“Салаф” сўзи арабчада “аввал яшаб ўтганлар” маъносини билдиради. Саҳобий, тобеин ва табаа тобеинлар «солиҳ салафлар», яъни, «солиҳ аждодлар» деб айтилади. Улардан кейинги даврларда яшаган мусулмонларга нисбатан «салаф» ёки «салафий»лар сўзи қўлланмайди.

Аммо бугун «солиҳ салафларга эргашиш» ғоясини ниқоб қилиб олган бузгунчи оқимлар пайдо бўлди. Улар мусулмонларни илк Ислом даврига қайтаришни тарғиб қилувчи мутаассиблардир. Бу фиркаларнинг асл мақсадлари жамиятни бўлиб ташлаш, миллатлараро, динлараро душманлик уруғини сочишдир. Улардан бири 1998 йили ташкил топган «Яхудий ва салбчиларга қарши курашиш халқаро Ислом fronti» тузилмасидир. Унга бирлашганлар ўтган йиллар давомида Индонезия, Кения, Танзания, АҚШ, Исроил, Ҳиндистон каби бир қанча мамлакатларда кўпорувчилик ишларини амалга оширишди. Бунинг оқибатида қанчадан-қанча одам қурбон бўлди.

Уларнинг даъволарига кўра, милодий йил таквимига амал қилиш, бошқа дин вакилларининг байрамлари, маданий тадбирларида қатнашиш, уларнинг кийимларини кийиш ҳам гўё имонсизлик ҳисобланади.

Миллатлар тинч-тотувлигига хавф соладиган, турли низоларга замин яратадиган даъватлар динимизнинг асл моҳиятига бутунлай тескари. Чунки Исломда бошқа дин вакилларининг ҳаёти, шаъни, ор-номуси ва ҳақ-ҳуқуқлари ҳам қадрланади.

Қуръони карим оятлари ва ҳадиси шарифларда бошқа дин вакилларига инсонийлик юзасидан яхши ва чиройли муомалада бўлиш, умуман, барча инсонлар билан ўзаро яхши муносабат, бағрикенглик тарғиб қилинган.

«Дин тўғрисида сизлар билан уришмаган ва сизларни ўз юртингиздан (хайдаб) чиқармаган кимсаларга нисбатан яхшилик қилишингиз ва уларга адолатли бўлишингиздан Аллоҳ сизларни қайтармас. Албатта, Аллоҳ адолатли кишиларни севар» (Мумтаҳана, 8).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): «Ким бирор-бир аҳдлашган бошқа дин вакилига зулм қилса, унинг ҳақини поймол этса, тоқати етмайдиган нарсага мажбур қилса ёки розилигисиз бирор нарсасини олса, қиёматда мен ўша одамнинг хусуматчиси бўламан», деб огоҳлантирганлар.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига келган бошқа дин вакилларини яхши кутиб олиб, иззат-икром кўрсатганлар.

Жамият тараққиёти ва халқ фаровонлигида миллатлараро ва динлараро тотувлик, тинчлик-осойишталикнинг аҳамияти катта. Диёримизда турли динларга эътиқод қилувчи бир юз ўттиздан ортиқ миллат ва элат вакиллари ўртасидаги ўзаро ҳурмат, ишонч, аҳил-иноқлик улуғ неъмат эканини унутмайлик.

Жаҳонгир МЕЛИҚЎЗИЕВ,

Тошкент Ислом университети илмий ходими

ҲЕЧ БИР НАРСА МАҲФИЙ ЭМАС

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾

“На Ерда ва на осмонда бирор нарса Аллоҳга махфий (номаълум) эмасдир” (Оли Имрон, 5).

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

“Раббингиз (барча нарсани) кузатиб турувчидир” (Фажр, 14).

... يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾

...У ерга кирадиган нарсаларни ҳам, ундан чиқадиган нарсаларни ҳам, осмондан тушадиган нарсаларни ҳам, унга (осмонга) кўтариладиган нарсаларни ҳам билади. Сизлар қаерда бўлсаларингиз, У сизлар билан биргадир. Аллоҳ қилаётган (барча) амалларингизни кўриб турувчидир (Ҳадид, 4).

Ҳазрат Абу Зар ва Муозибн Жабалдан (Аллоҳ улардан рози бўлсин) ривоят қилинишича, Жаноби Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Қаерда бўлсангиз ҳам Аллоҳ таолодан кўрқинг. Ёмонликдан сўнг яхшилик қилинг, уни ювиб кетади ва одамларга яхши хулқ билан муомала қилинг”, дедилар (Имом Термизий).

Ҳазрат Анас (розийаллоҳу анҳу) айтадилар: “Сизлар баъзи (хато) амалларни қилдай (енгил) ҳисоблаб қиялпсиз. Биз Саййиди Олам (алайҳиссалом) замонларида у ишларни ҳалокатга боис амаллардан санардик” (Имом Бухорий ривояти).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳтарама УЛУҒОВА
(Маъсул котиб)
Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз:

100002 Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-08-23, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2011 йил 3 июнда рухсат берилди.
Босмахонага 2011 йил 3 июнда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 43.500 нусха.
1673-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
аксиядорлик компаниясида босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан
фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва
рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилгани-
да исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
кўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Ҳидоят»дан
олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Бугуннинг гапи	
Жаҳонгир МЕЛИҚЎЗИЕВ	
Бағрикенглик катта бойлигимиз	1
Таянч нуқта	
Ҳеч бир нарса махфий эмас	2
Яхшиликка чақириш	
Хорунхон АЮБХОҲОНОВ	
Қариси бор уй	5
Мустақилликнинг 20 йиллиги	
Зафар ТУРСУНОВ	
Ҳаж: кеча ва бугун	6
Тадбир	
Шоҳида АБДУЛЛАЕВА	
Иқтидорлилар тақдирланди	7
Илм масканларида	
Даврон АБДУРАҲИМОВ	
Меҳмонларимиз	8
Оллоҳшукур ПОШШОЗОДА	
Бу юртда кўп нарса кўрдим	9
Мазҳабимизни ўрганамиз	
Отабек МУҲАММАДИЕВ	
Муҳаммад ибн Абдулҳамид Усмандий	10
Ибратли ҳикоялар	
Дилафруз САЛОҲИДДИН қизи	
Ўргатиб бўлмайдиган илм	11
Аёлларга хос масала	
Идда нима?	13
Олисларга саёҳат	
Орифжон МАДВАЛИЕВ	
Малави Республикаси	14
Фикҳ	
Нозим ИМИНЖОНОВ	
Фатво бериш масъулияти	16
Тарих	
Дарбанддаги «Жума» масжиди	18
Табаррук зиёратгоҳлар	
Шоабдумалик ота мажмуаси	19
Хабарлар	
Ислому ва олам	20
Бугуннинг гапи	
Икромжон МАРДОНОВ	
Роғун ГЭСи – минтақа халқлари	
келажига таҳдид	22
Яхшиликка чақириш	
Асқад МУХТОР	
Тундаликлар	25
Шеърят	
Мирза ҚАЙНАРОВ	
Умид тарк этмасин дилни	26
Ўктам ЙЎЛДОШ	
Меҳри булоқ эди	27
Халқона ўғитлар	
Момоларимиз айтади	27
Бугуннинг гапи	
Муҳаммад Сиддик	
Юрак кўри билан	28
Китоблар тақдироти	29
Мактубларда манзаралар	
Холида она ИСМОЙЛОВА	
Рухимда покланиш ҳис қилдим	29
Тарбия	
Муҳтарам УЛУҒ	
«...Индамасанг, ўзи келар»	31
Фойдали маслаҳатлар	
Мойчечак гули	32

Мустақилликнинг 20 йиллиги

Абдулхай ТУРСУНОВ

ҚАДРИЯТЛАРИ
ҚАДРЛАНГАН ЮРТ

4

Истиклол шарофати билан Куръони каримнинг ўзбек тилига бир неча бор ўгирилиши, кўзи ожизлар учун Брайл ёзувида нашр қилиниши кимни қувонтирмайди?

Ёмонликдан қайтариш

Иззатуллох ТУРҒУНОВ

БИР ДУО ШАРҲИ

Кўшнини хурмат қилиб, ҳақини адо этиш, касал бўлса хабар олиб, зорикса ёрдам бериш, хато ва камчиликларини яшириб, яхши фазилатларидан гапириш, вафот этса мусибатига ҳамдард бўлиб, дафн ишларига қатнашиш, уй-жой ва ер-сув масалаларида маслаҳат қилиш, иморатини уникидан баланд қуриб, ҳавони ва қуёш нуруни тўсмаслик мўминнинг бурчи ҳисобланади.

12

Мерос

Алишер Навоий

ҚАНОАТ БОЙЛИКДИР

Қаноат – бир чашмадир, олган билан унинг суви қуримайди; у бир хазинадир, ундаги бойлик сочилган билан камаймайди; у бир экинзор, уруғи иззат ва шавкат ҳосилини беради; у бир дарахтдир, унда қарам бўлмаслик ва хурмат меваси бор.

17

Аёллар саҳифаси

Зебунисо ҲУСАЙН

БОЛАНГИЗНИ СОҒИНАСИЗ...

Жонимнинг бир парчасига тўймай қарайман – пишшиллабгина ухлайди. Маъсум юзига боқиб ором оламан. Ҳали гуноҳлар қорайтирмаган жаннатий чехрасидан кўз ололмайман. Кўзим тегмасин... Кўнглимдан дуолар отилиб чиқади: Болажоним! Бунчалар покиза яратилгансан! Аллоҳим сени йиллар оралиғидан тоза ва гуноҳсиз олиб ўтсин...

30

ҚАДРИЯТЛАРИ ҚАДРЛАНГАН ЮРТ

Юртбошимизнинг “Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг йигирма йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида”ги қарори биз наманганликларни ҳам жуда илҳомлантирди. Қайси соҳада бўлишидан қатъи назар, қарорда белгиланган мақсад, вазифаларни тўла бажаришга ҳар биримиз хисса қўчишимиз керак.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 31-моддасида “Ҳамма учун виждон эркинлиги кафолатланади”, деб ёзилган. Қолаверса, “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги қонуннинг қабул қилиниши яқин-яқинларда ҳам ота-онаси жанозасини ўтказгани учун ҳам жазоланган, беш вақт намозни яширинча ўқиган, рўза тутишдан чўчиб, юрагини ховучлаб юрган фуқароларимиз учун чинакам байрам эмасми?

1991 йилгача Наманган вилоятидан атиги 16 нафар киши ҳажга борган бўлса, бугун уларнинг сони 13 минг 129 нафарга етди. Вилоятимиздан 2003 йили борйўғи 160 нафар киши умра зиёратига борган эди, 2010 йили бу кўрсаткич 880 нафардан ошди.

Бугун Республикаимизнинг бир нечта вилоятларида диний билимларни ўргатишга ихтисослаштирилган ўқув юртлари ишлаб турибди. Жумладан, Наманган шаҳридаги “Мулла Қирғиз” Ислоҳ ўрта махсус билим юрти ҳам диний ташкилотларга малакали мутахассислар етказиб бермоқда.

Истиклол шарофати билан Куръони каримнинг ўзбек тилига бир неча бор ўгирилиши, кўзи ожизлар учун Брайл ёзувида нашр қилиниши кимни қувонтирмайди?

Имом Бухорий ва Имом Термизийнинг “Ҳадислар”

тўплами ҳамда Бурҳониддин Марғиновичнинг “Ҳидоя” асари она тилимизда чоп этилиб, халқимизнинг маънавий мулкига айланди. Шунингдек, Баҳоуддин Нақшбанд, Имом Замахшарий, Фарғоний, Хоразмий, Беруний, Алоуддин Косоний, Имом Мотуридий, Бурҳониддин Марғинович, Ҳаким Термизий, Абу Лайс Самарқандий, Нажмиддин Кубро, Абдуҳолик Ғиждувоний, Хўжа Аҳрор Валий, Абу Бакр Наршахий, Амир Қуллол, Ориф Ревгарий, Али Рошидоний, Бобой Самосий, Маҳдуми Аъзамларнинг бебаҳо асарларини ёшларимиз бугун ихлос билан ўқимоқда.

Номлари юқорида зикр этилган буюк боболаримизнинг асл сиймолари, дунё тамаддунига қўшган улкан хиссалари советлар даврида атайин яширилган эди.

Бир сўз билан айтганда, истиқлол йиллари улуғ ажодларимиздан бирортасининг қабри, даҳмаси эътибордан четда қолмади. Шулар қаторида Наманганда яшаб ўтган алломаю фузалолар қиёматгача кўним топган жойлар ҳам обод қилинди.

Диёримиздаги қадимий масжидлар, мадрасалар, мажмуалар ҳукуматимиз қарори билан Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфига берилди. Бундан вилоятимиз аҳли ҳам кенг фойдаланмоқда.

1999 йили мухтарам Юртбошимизнинг “Аллоҳ қалбимизда, юрагимизда” рисоаларининг нашр этилиши, “Тошкент ислом университетини ташкил этиш тўғрисида”ги Фармонлари муҳим ва унутилмас тарихий воқеа бўлди.

“Ҳидоят”, “Имом ал-Бухорӣ сабоқлари” журнали, “Ислом нури” газетаси, “Мовароуннаҳр”, “Мерос”, “Маънавият” нашриётлари, “Тошкент ислом университети” нашриёт-матбаа бирлашмаси, Тошкент ислом университети “Зиё” студиясининг динимизни, маънавий-маърифий меросимизни келажак авлодларга етказишда хизматлари катта.

Қуръони карим ва ҳадис илмининг асл моҳиятини, ҳадисшунослик мактабининг илмий-маънавий асосларини теран ўрганиш, кенг тарғиб қилиш, имом-хатиблар малакасини ошириш учун Президентимизнинг “Имом Бухорӣ халқаро марказини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди. Шу кунгача вилоятимиз имом-хатибларининг етмиш нафари бу илм даргоҳида малака ошириб қайтди.

Мухтарам Президентимизнинг Фармонлари билан Қурбон ва Рамазон ҳайитлари дам олиш куни сифатида байрамона нишонланмоқда, тўққизинчи май – Хотира ва қадрлаш куни нурунийларимизни қўллаб-қувватлаш санасига айланди. Бир сўз билан айтсак, қадриятлари қадрланган юртга эга бўлдик. Унинг яна ҳам гуллаб-яшнаши учун ҳар биримиз масъулмиз.

Абдулхай ТУРСУНОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг
Наманган вилоятидаги вакили

ҚАРИСИ БОР УЙ...

Атрофимизда ҳаёт синовларида тобланиб, бошидан яхши-ёмон кунларни кўп ўтказган ёши улуғ кишиларнинг борлиги биз учун улуғ неъматдир. Қарияларни ҳурматлашга Ислом динида алоҳида эътибор берилган.

“Раббинг фақат Унинг ўзигагина ибодат

қилишни ва ота-онага яхшилик қилишни амр этди. Агар ҳузурингда уларнинг бирлари ёки икковлари ҳам кексаликка етсалар, бас, уларга “уф” дема, уларга озор берма ва яхши сўз айт” (Исро, 23).

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Агар орангизда мункиллаган қариялар, ўтлаб юрган чорва ҳайвонлари ва эмизикли чақалоқлар бўлмаганида, балолар бошингизга селдай оқиб келарди”, деб марҳамат қилганлар.

Яна бир ҳадисда “Кичикларга раҳм-шафқатда, катталарга ҳурмат-иззатда бўлмаган киши биздан эмасдир”, дейилган.

Аллоҳ таоло бизларга қариялар сабаб шунча кўп марҳамат кўрсатар экан, ўз навбатида бизлар ҳам уларнинг ҳурматини жойига қўйиб, авайлаб-асрашимиз керак.

Қайси хонадонда ота-она ёки улардан бирлари ҳаёт бўлса, ўша оиланинг фариштаси бор, бағри бутун бўлади. Бува ва бувилар ёшларнинг, айниқса, набираларининг таълим-тарбияси, ахлоқ-одобини назорат қилиб, ҳаётий тажрибалари асосида тўғри йўл кўрсатади.

Қайтар дунё, дейдилар. Ҳаётда ота-онанинг хизматини қилиб, уларни рози қилган кишиларнинг яхшиликлари болаларидан қайтганини кўп бор кўрганмиз. Аксинча, ота-онаси кўнглини оғритиб, норози қилиб, мақсадга етолмаганларни ҳам биламиз.

Ҳар бир ота-она қариганида фарзандлари ардоғида бўлишни истайди. Лекин бунинг учун истакнинг ўзи камлик қиларкан. Катталар болаларни ёшлигидан кексаларни ҳурмат қилишга ўргатиши, ўзлари ҳам уларга ибрат ва намуна бўлиб, ёши улуғ кишилар ҳолидан хабар олиб туришлари зарур.

Хорунхон АЮБХОНОВ,
меҳнат фахрийи

ҲАЖ: КЕЧА ВА БУГУН

Юртдошларимиз йилдан-йилга ҳаж ибодатларини эмин-эркин адо этиб келяптилар. Собик совет тузуми даврида қутлуғ тупроқларга бориб, Ислом динининг бешинчи устуниси – ҳаж амалини ўташ ота-боболаримизнинг армони эди. Ўша пайтда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасидан йилига атиги тўрт-беш нафар киши ҳажга борар эди. Бунинг устига, Тошкент – Дамашқ – Жидда йўналишида ўттиз беш-қирк беш кун машаққатли йўл бошлар эди.

Мустақилликка эришганимиздан кейин ҳаж ибодатларини эмин-эркин адо этиш учун қулай шароитлар яратила бошланди. 1991 йили ҳажга 500 нафар юртдошимиз борган бўлса, 1997 йилга келиб бу сон 3500 нафарга етди. Ўша пайтлари Тошкентда Саудия Арабистони Қироллиги эл-

чихонаси бўлмагани сабабли, ўзбекистонлик зиёратчиларнинг паспортлари Москва шахрига олиб борилиб, виза олиб келинарди. 1997 йили Тошкентда Саудия Арабистони Қироллиги элчихонаси очилиб, виза олиш осонлашди.

Илгарилари самолётларнинг чартер рейслари жад-

вали олдиндан аниқ ишлаб чиқилмас эди. Саудиядаги зиёратчилар жойлашадиган меҳмонхоналар улар боришидан икки-уч кун олдин белгиланарди. Ишчи гуруҳи беш-олти кишидан, шифокорлар эса бир-икки кишидан ташкил топарди. Ҳаж амаллари бажариладиган жойлар – Мина, Муздалифа ва Арафотда ҳожиларимиз учун муайян жойлар ажратилмаган, ички улов хизмати такомиллашмаган эди. Бундан ташқари, у ердаги ширкат харажатлари чет эл пулига кўпайтирилмасдан, тўловлар нақд пул билан амалга ошириларди. Зиёратчиларимиз бир неча кичик-кичик меҳмонхоналарда турарди. Шароитлар чекланган, шу хоналарда ётилар, шу ерда овқатланилар эди. Хуллас, катта-кичик муаммолар бор эди.

Бундай камчиликларни кетма-кет бартараф қилина бошланди.

2005 йилдан буён зиёратчиларимиз замонавий мебеллар билан жиҳозланган шинам хоналарда уч-тўрт киши турадиган бўлди.

2010 йилги ҳаж мавсуми республикамиз Президенти Фармонига мувофиқ тузилган ҳаж ва умра тадбирларини ташкил этиш масалалари бўйича Жамоатчилик кенгашининг қарорлари ва тавсиялари асосида амалга оширилди.

Ҳар йили 5000 нафардан ошиб юртдошимиз ҳажга бормоқда, ҳаво кемаларимиз ҳаж мавсумида тўғридан-тўғри Мадинага қўнадиган бўлди.

Яратилган қулай шароитлардан яна бири вилоятлардаги ҳожиларимиз ўзларига яқин бўлган халқаро аэропортдан тўғридан-тўғри Саудия Арабистонига жўнаб кетаётганларидир. Жумладан, Қорақалпоғистон ва Хоразм вилояти зиёратчилари Ур-

ганчдан, Сурхондарё вилояти зиёратчилари Термиздан, Қашқадарё, Навоий ва Бухоро вилоятлари зиёратчилари Бухородан, Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятлари зиёратчилари Намангандан учиб кетишяпти. 2011 йилдан бошлаб Самарқанд халқаро аэропортдан ҳам сафарга жўнатиш йўлга қўйилди.

Макка ва Мадина шаҳарларида миллионлаб зиёратчилар орасида ҳожилар адашиб қолмаслиги учун ўзбекистонлик зиёратчилар Ўзбекистон байроғи рамзи туширилган кийим ва сумкалар, ибодат арконлари ҳақидаги видеотасма ҳамда ўқув қўлланмалари билан таъминланишяпти.

Ўтган йиллардаги тажрибадан келиб чиққан ҳолда, жорий йилда ҳам мутасадди ташкилот ва идоралар ҳамкорлигида араб тилини яхши биладиган ўттиз кишидан иборат ишчи

гурухи, ўттиз нафар малакали шифокор, ўн нафар мохир ошпаз ўзбекистонлик зиёратчиларга юрак кўри билан хизмат қилади.

Тайёргарлик ишлари учун ишчи гуруҳи аъзолари билан биргаликда Саудия Арабистони Жидда шаҳридаги Ўзбекистон Республикаси Бош консуллиги таркибида Ҳаж ва умра ишлари билан шуғулланувчи алоҳида атташе ташкил этилиши айна муддао бўлди.

Зиёратчиларга ҳаж мавсумидан ташқари умра мавсумида ҳам хизмат кўрсатиш учун кенг имкониятлар яратилди. 1993 йили умра сафарига 200 нафар зиёратчи борган бўлса, энди ҳар йили 6000 нафардан кўп ватандошларимиз умра ибодатини адо этишмоқда. Кузги умра мавсуми йил сайин ёз фаслига кириб келаётгани ҳамда зиёратчилар талаби инобатга олиниб, 2009 йилдан умра сафари баҳорги ва кузги мавсумларда амалга оширилмоқда.

Ҳожиларимиз шарт-шароитлардан мамнун бўлиб, она-юртимизга тинчлик-тотувлик, фарвонлик, қут-барака сўраб дуолар қилишмоқда. Илоҳим, уларнинг зиёратлари ҳам, дуолари ҳам қабул бўлсин.

Зафар ТУРСУНОВ,

ЎМИ Халқаро алоқалар бўлими мудири вазифасини бажарувчи

ИҚТИДОРЛИЛАР ТАҚДИРЛАНДИ

Жорий йилнинг 1 май куни “Жўйбори Калон” Ислоҳ ўрта махсус билим юртида “Ҳар ким ҳар куни савоб иш қилиши керак” мавзuida маънавий-маърифий тадбир бўлиб ўтди. Тадбирнинг биринчи қисмида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдулазиз Мансуров, таълим бўлими бошлиғи Жалолиддин Нуриддинов, “Баҳоуддин Нақшбанд” ёдгорлик мажмуаси маркази илмий ходими Комилжон Раҳимовнинг маърузалари тингланди.

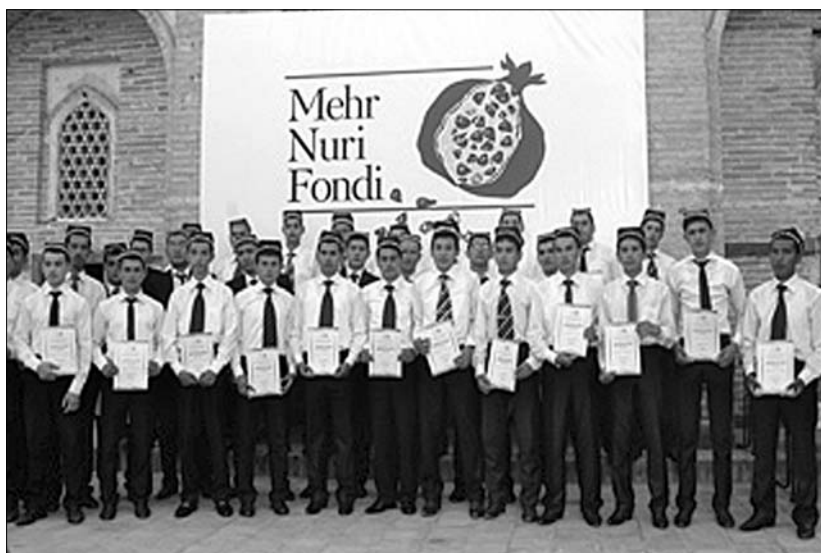
Иккинчи қисмда эса Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги олий ва ўрта махсус билим юртлари иқтидорли талабаларига грант маблағлари топширилди.

Ўнта таълим муассасасига диний

таълимни ривожлантириш дастури доирасида моддий ва техник ёрдам берилди. Шунингдек, ушбу таълим муассасаларидаги эллик нафар иқтидорли талабаларга пуллик грантлар ажратилди. Диплом ва эсдалик совғалари топширилди.

Шоҳида АБДУЛЛАЕВА,

“Жўйбори Калон” Ислоҳ ўрта махсус билим юрти мудираси

МЕҲМОНЛАРИМИЗ

Шу йилнинг 18 май куни Мадина Ислом университети ректори доктор Муҳаммад бин Али Фараж ал-Укла ат-Тамимий бошчилигидаги меҳмонлар Ҳазрати Имом мажмуасига келишди.

Меҳмонлар Ҳазрати Имом масжидида бўлиб, сўнг Диний идора кутубхонасида сақланаётган VII асрга оид “Ҳазрати Усмон мусхафи” ва бошқа нодир қўлёзмаларни кўришди. Улар Бароқхон мадрасаси-

да миллий касб-хунар намуналари билан ҳам танишишди.

Меҳмонлар Тошкент Ислом институтида масжид, янги ташкил қилинган информатика, “Талабалар кенгаши” хоналари, ахборот-ресурс марказини кўришди. Дарс жараёнини кўздан кечиришди. Мажлислар залида ўқитувчи ва талабалар билан учрашишди. Ректор институт тарихи ва бугуни, таълим-тарбия ишлари самарасини ошириш учун яратилаётган шарт-шароитлар

ва, энг муҳими, институт дипломи давлат стандартига тенглаштирилгани ҳақида меҳмонларга гапириб берди.

Мадина Ислом университети ректори доктор Муҳаммад ибн Али Фараж ал-Укла ат-Тамимий меҳмондўстлик учун Ўзбекистон мусулмонлари идораси раҳбариятига миннатдорлик билдириб, Ўзбекистон ҳукумати-нинг таълимга, хусусан, диний таълимга эътибори, талабаларига яратилган имкониятлар ҳақида ижобий фикрлар билдирди.

Учрашув якунида меҳмонларга эсдалик совғалари топширилди. Меҳмонлар ўқитувчи ва талабалар билан бирга суратга тушишди.

Шундан кейин меҳмонлар Самарқанд ва Бухоро шаҳарлари саёҳатида жўнаб кетдилар.

19 май куни Кавказ мусулмонлари идораси раиси, Кавказ халқлари олий диний кенгаши раиси, шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода бошчилигидаги меҳмонлар Тошкент ислом институтига келишди. Уларни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов, институт ректори, ўқитувчи ва талабалар кутиб олишди.

Дастлаб меҳмонлар институт ҳаёти билан танишиш-

ди. Сўнгра Ўзбекистон мусулмонлар идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов Озарбойжон телевидение-сига, Кавказ мусулмонлари идораси раиси, шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода Ўзбекистон телерадио-

компаниясига интервью беришди.

Сўнг меҳмонлар институт ҳовлисида талабалар билан учрашув учун тайёрланган жойга ташриф буюришди. Тадбирда шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода институтда ўзи ўқиган пайтдаги хотираларни гапириб берди ва бугунги ўзгаришларга юксак баҳо берди. Меҳмонлардан Шимолий Кавказ мусулмонлари мувофиқлаштирувчи маркази раиси, Қорачой-Черкесия муфтийи Исмоил Бердиев, Чеченистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Султон Мирзаев ҳам сўзга чиқиб, Совет иттифоқи даврида диний таълимга бўлган муносабат, бугунги кунда талабаларга яратилган шароитлар ҳақида гапиришди. Илиқ муносабат, самимий

дўстлик учун миннатдорлик билдиришди.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозодага талабалик даври ва Ўзбекистонга аввал қилинган сафарлар расми туширилган фотоалбомни, Шимоллий Кавказ мусулмонлари мувофиқлаштирувчи маркази раиси, Қорачой-Черкесия муфтийи Исмоил Бердиевга Тошкент Ислом институтини битиргани ҳақидаги дипломи топширди. Шунингдек, меҳмонларга “Мовароуннаҳр” нашриётида чоп этилаётган китоблар, “Ҳидоят” журнали ва “Ислом нури” газеталари ҳам тақдим этилди.

Кавказ мусулмонлари идораси раиси, Кавказ халқлари олий диний кенгаши раиси, шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода самимий меҳмондўстлик учун миннатдорчилик билдириб, институт талабаларига совға топширди.

Даврон АБДУРАҲИМОВ,
Тошкент Ислом
институтини ходими

*Шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода-
нинг талабалар билан суҳбатидан айрим
парчалар келтирамиз:*

“БУ ЮРТДА КЎП НАРСА ЎРГАНДИМ”

“Мен бу юртда устозларимдан нафақат улар ўқитган китоблардан, балки ҳаёт сабоқларидан ҳам кўп нарса ўргандим. Совет тузуми даврида диний таълим берган устозлар ва таълим олган талабалар назорат ҳамда босим остида бўлишар эди. Мен куни кеча Бухоро ва Самарқанд шаҳарларида бўлиб, “Баҳоуддин Накшбанд” мажмуаси, “Мир Араб” мадрасаси, “Шоҳи Зинда” ва бошқа бир неча зиёратгоҳларни томоша қилдим. Деярли барча жойлар янгидан таъмирланган. Гўзал ва озода ҳолга келтирилган. Албатта, бу ишлар давлат раҳбарининг инояти ва эътиборидан далолат қилади. Шунини ишонч билан айтаман, ҳар давлатда ҳам ўз дини ва аждодларига бундай гўзал муносабатда бўлиnaverмайди. Бундай неъматни қадрлаш зарур.

Мен Ватанига ва динига рағбати бўлган, халқини ва динини ўйлайдиган икки давлат раҳбарини кўрдим. Юртбошингиз Ислом Абдуғаниевич Каримов жаноблари шулардан бири ҳисобланади. Биз Ислом Каримов жаноби олийларининг “Юксак маънавият – енгилмас куч” номли китобларини озарбойжон тилига таржима қилдик, бу китоб юртимиз халқи ва талабалари учун ҳам муҳим манба ҳисобланади.

Бу ўқув масканидан дунё эътироф этган олимлар етишиб чиқди. Бухоро, Самарқанд ва Тошкент ҳамма вақт уламолар юрти бўлиб келган. Иншааллоҳ, келажакда ҳам шундай бўлади.

Бугун Кавказорти юртларининг барча диний уламолари ва раҳнамолари шу ерга тўпланиб келдик. Бунинг сабаби нима деб сўралса, бу юртдаги азизларимиз, устозларимиз ва яқинларимизни кўргани ҳаммамиз йиғилиб шу ерга келдик, деб айтар эдим. Мен Усмонхон Алимов ҳазратларига миннатдорлик билдираман. Мен ўзимни ҳам Озарбойжоннинг, ҳам Ўзбекистоннинг фуқароси, деб ҳисоблайман. Бундан фахрланаман.

Талабалик давримизда институтда яшаш шароити бир мунча қийин эди. Ҳозирги яратилган қулайликлардан қувондим. Бу неъматларнинг қадрига етиш керак. Сиз бизнинг келажакимизсиз, диннинг келажак, эртанги фаровон ҳаёт сизнинг қўлингизда. Мен сизларга муваффақиятлар тилайман...”

Олимнинг тўлиқ исми Абул Фатҳ Алоуддин Муҳаммад ибн Абдулҳамид ибн Умар ибн Ҳасан ибн Ҳусайн Усмандий-Самарқандийдир. У 1095 йили Самарқандда туғилган.

Ёзма манбаларда аллома туғилган жой номи “Асманд” ёки “Усманд” деб келтирилади. Баъзилар аслида, бу жой “Асманд”дир, алломага ҳам “Асмандий” деб нисбат берилган, дейишса, бошқалар қишлоқ номини “Усманд” ёки “Саманд” деб ёзади.

МУҲАММАД ИБН АБДУЛҲАМИД УСМАНДИЙ

Жиззах вилояти Бахмал туманининг маркази Усмат аслида “Усманд” бўлган, вақт ўтиши билан одамлар тилида “Усмат”га айланган деган фикрлар ҳам бор. Қўрғонтепага кираверишдаги “Усмат ота” зиёратгоҳини айримлар аллома Муҳаммад ибн Абдулҳамид Усмандий-Самарқандий номи билан боғлайди.

Алломанинг отаси Абдулҳамид Усмандий етук олим, сўзга бой моҳир ваъз айтувчи бўлган.

Олимнинг ҳаёти ва ижоди ҳақидаги маълумотлар жуда кам. Баъзи манбаларда унинг 1157 йили, олтмиш тўрт ёшида Бухорода вафот этгани қайд қилинади. Абу Саъд Абдулкарим Самъоний ёзишича, Муҳаммад Абдулкарим Шаҳристоний аллома билан Марвда бир неча марта учрашган. У зот Абу Ҳафс Нажмиддин Умар Насафий, Абу Муъин Нашвоний, Алоуддин Самарқандий ва Нуриддин Аҳмад ибн Маҳмуд Собуний каби йирик олимлар билан бир даврда яшаган. Таниқли олим Қураший ўзининг “Ал-Жавоҳирул музия фи табақотил ҳанафия” (“Ҳанафий уламоларнинг таржимаи ҳолларидаги ёрқин жавҳарлар”) асарида алломани 1157 йили Шамс ибн Ҳисом ибн Бурҳон билан ҳаж сафаридан бирга Бағдодга қайтди, деб ёзади.

Усмандий фикҳни устози Ашраф ибн Муҳаммад Алавийдан ўрганган. Ҳадис илмини эса “Садруш шаҳид” деб танилган Ҳусомиддин Умар ибн Абдулазиз ибн Моза Бухорийдан олган.

“Жамолул Ислому” деб таърифланган Абул Музаффар Асъад Каробисий Бурҳониддин Марғинонийнинг ўғли Умар ибн Бурҳониддин Али ибн Абу Бакр Марғиноний каби забардаст олимлар у зотнинг шогирдларидир.

Алоуддин Муҳаммад Усмандий асарларининг ҳаммаси араб тилида ёзилган. “Ҳасрул масоил ва қасруд далоил” (“Муайян масалалар ва қисқа далиллар”)

асари Нажмиддин Умар Насафийнинг “Ал-Манзума фи илмил хилоф” номли китобига ёзилган шарҳдир. Китобнинг учта қўлёзма нусхаси Истанбулдаги Сулаймония кутубхонасида сақланмоқда. Асарга Имом Суғдий, Абул Мафохир Муҳаммад ибн Маҳмуд Судайсий ва бошқа олимлар шарҳ ёзишган.

Усмандийнинг “Тариқатул хилоф фи фикҳ байнал аимматил аслоф” (“Ўтган алломалар ўртасида фикҳдаги ихтилоф сабаблари”) асарида фикҳлар ҳақида баён қилинган. Асарни Муҳаммад Закий Абдул Барр тадқиқ қилган ва 1990 йили Қоҳирадаги “Дорут турос” матбаасида нашр этилган. Алломанинг “Базлун назар фил усул” (“Фикҳ асосларига чуқур назар”) асарини ҳам Муҳаммад Закий Абдул Барр илмий ўрганиб, 1992 йили Қоҳирада чоп этган. Алломанинг “Таълиқа фил фикҳ” (“Фикҳ илмида изоҳ”) номли асари фикҳ илмининг фуруъ (тармоқлари) масалаларига бағишланган. “Ал-Амолий фит тафсир” (“Тафсир илмида ёзилган масалалар”) асари ёзма манбаларда Куръони каримга бағишланган тафсир, деб қайд этилади.

Усмандийнинг “Лубобул калом” (“Калом илмининг жавҳари”) асарининг иккита қўлёзма нусхаси бизгача етиб келган. Улардан бири Истанбулдаги Сулаймония кутубхонасидадир. Қадимий нусхалардан бўлган ушбу асар нуқталарсиз настаълиқ хатида битилган. Уни хаттот Али ибн Нажмиддин 1303 йили кўчирган. Иккинчи қўлёзма нусхаси хаттот Юсуф ибн Байрамбек 1314 йили настаълиқ хатида кўчирган нусхадир. Асар мотуридия эътиқоди ҳақида ёзилган. Аллома ақидада адашган қадарийлар, муътазиллийлар, жабарийлар ва бошқа ботил фирқаларни танқид қилиб, қабр азоби ва савол-жавоби, Сирот кўприги, шафоат, имомат масалаларини кенг баён этган.

Отабек МУҲАММАДИЕВ,
Имом Бухорий халқаро маркази
Ахборот-ресурс маркази бошлиғи

ЎРГАТИБ БЎЛМАЙДИГАН ИЛМ

Басра шаҳрида бир киши бор-будини ёлғизгина ўғлининг яхши таълим-тарбия олиши учун сарфлар экан. Ёш йигит неча йиллар мобайнида номдор илм даргоҳларида энг машҳур устозлардан таълим олибди.

Ниҳоят, бола уйга қайтибди. Кекса-йиб қолган отаси унга пешвоз чиқибди, ўғлининг кўзларига тикилиб, кўнгли тўлмабди ва:

– Ўғлим, нималарни ўргандинг? – деб сўрабди.

– Отажон, ўргатилиши мумкин бўлган барча нарсани ўргандим, – деб жавоб қилибди ўғил.

– Лекин ўғлим, сен ўргатиб бўлмайдиган нарсани ҳам ўргандингми? Бор, ўргатиб бўлмайдиган нарсани ўрганиб кел, – деб ота уни ортига қайтарибди.

Йигит устозининг ёнига қайтиб, отасининг талабини айтибди. Шунда устоzi жавоб ўрнида:

– Мана бу тўрт юз қўйни олгин-да, сони то мингтага етгунча тоғларда яша, – дебди.

Йигит қўйларни олиб тоғлар бағрида чўпонлик қила бошлабди. У ҳаётида биринчи марта сокинликка дуч келибди. Ҳеч суҳбатдош тополмай сиқилган вақтларида қўйларга гапирар, улар борлигидан ҳам таскин оладиган бўлибди. Йигит секин-аста ўзидаги “мен”ни, манманликни, ғурурни унута бошлабди... Бора-бора сокин ва ҳокисор инсонга айланибди. Унда сабрлилик ва донишмандлик белгилари пайдо бўлибди.

Орадан икки йил ўтиб қўйларнинг сони мингтага етгач, у устозининг ёнига қайтиб бориб хурмат билан таъзим қилибди. Шунда устоzi:

– Мана энди ўргатиб бўлмайдиган нарсани ҳам ўргандинг, – дебди.

Тошкент Ислам институти талабаси
Дилафруз САЛОҲИДДИН ҚИЗИ
тайёрлади.

БИР ДУО ШАРҲИ

Ҳазрат Довуд (алайҳиссалом) Бани Исроил қавмига юборилган пайғамбарлардан. Унга “Забури” туширилган. У зот Яратгандан илтижо қилиб, ҳар вақт тўрт нарсадан паноҳ тиларканлар:

“Эй Парвардигор, мени фитна-фасод келтирадиган мол-дунёдан, азоб-укубатга сабабчи фарзанддан, қарилик келмасидан олдин қаритадиган ёмон хотиндан сақлагин. Яна Сендан кўзлари билан кузатиб, қулоқлари билан эшитиб, яхшилигингни ерга кўмадиган, ёмонлигингни ошкор қиладиган қўшнидан паноҳ сўрайман”.

Ҳалол меҳнат билан кун кўриш пайғамбарлар суннатиدير. Ҳаром, шубҳали йўллар билан топилган мол фитна-фасод кўзғалишига ва банданинг бошига ҳар турли бало-қазолар ёғилишига сабаб бўлади. Бундай бойлик эгалари тириклигида таънаю маломатларга, жазоларга йўлиқса, ўлганидан кейин махшаргоҳда халойиқ олдида шарманда бўлади. Қиёмат кунини ҳар ким қаердан, қандай йўл орқали мол-дунё топгани ҳақида сўралади. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Қоринни ҳаром ва шубҳали нарсаларни ейишдан ва ичишдан сақлаш мўминлик аломатиدير”, деганлар.

Фарзанд солих, итоатли, ота-онасининг розилигини топиб, элу юрт дуосини олса, илмга, касб-ҳунарга эга бўлса, ота-онасига бу дунёда ҳам, охирада ҳам фойда етказди.

Бунинг акси бўлса, меҳнату машаққатлар билан боқиб, не орзу-умидлар билан тарбия қилган ота-онаси бошига жабру жафолар солади.

Ота-оналар ҳар доим фарзандларининг таълим-тарбиясига қайғуриш билан бирга, инсоф, тавфиқ, ҳидоят ҳамда бахт-саодат тилаб уларнинг ҳақиқа дуо ҳам қилишлари зарур.

Ёшларнинг маънавий ва маърифий жиҳатдан етук, касб-ҳунарли, оиласи, ватани, миллати, дини учун фойда келтирадиган қилиб тарбиялаш ота-оналар елкасидаги вазифалардандир.

Яна Довуд (алайҳиссалом) дуоларида қарилик келмасидан олдин қаритадиган ёмон хотиндан паноҳ сўралади. Динимиз ҳукмига кўра, эр ва хотин зиммасига бир қанча бурч юклатилади. Баъзилар бу бурчни тўлиқ тушунмайди, натижада можаро ва ажримлар келиб чиқади. Аёл эрига итоатда бўлган хонадонда тинчлик, хотиржамлик ҳукм суради. Айрим аёллар эрининг топган-тутганига қаноат қилмайди, тинч-тотув ҳаётнинг қадрига етмай ношукрлик қиладилар. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) аёлларга қарата: “Эринг сенинг жаннатинг ё жаҳаннамнингдир” дея хитоб қилганлар.

Яна бир ҳадиси шарифларида: “Агар аёл беш вақт намозини ўқиб, Рамазон рўзасини тутса, номусини мухофаза қилиб, эрига итоат этса, жаннатнинг хоҳлаган эшигидан киради”, деганлар.

Демак, аёл киши оғир-босиқ бўлиши, арзимаган нарсалардан жанжал чиқармаслиги, никоҳлари бузиладиган даражада талашиб-тортишмаслиги керак.

Кўшнини ҳурмат қилиб, ҳақини адо этиш, касал бўлса хабар олиб, зориқса ёрдам бериш, хато ва камчиликларини яшириб, яхши фазилатларидан гапириш, вафот этса мусибатига ҳамдард бўлиб, дафн ишларига қатнашиш, уй-жой ва ер-сув масалаларида маслаҳат қилиш, иморатини униқидан баланд қуриб, ҳавони ва қуёш нурини тўсмаслик мўминнинг бурчи ҳисобланади.

Кўшнилари ҳақидаги оятлардан бутун бир шаҳар ёки қишлоқ аҳли дини, миллати ва эътиқодидан қатъи назар, бир-бирларига кўшнилик ҳукмида экани маълум. Ҳадиси шарифда Пағамбаримиз (алайҳиссалом):

“Ким Аллоҳ таоло ва охира кунига имон келтирган бўлса, кўшнисига озор бермасин”, деганлар.

Иззатуллоҳ ТУРҒУНОВ,

Шаҳрихон тумани ва шаҳри бош имом-хатиби

Баъзан аёлларга хос муҳим масалаларда саволлар тушади. Жумладан, идда ва унинг моҳияти ҳақида билишни истаганлар кўп.

«Идда» сўзи луғатда «санаш», «ҳисоблаш» маъноларини билдиради. Шариатда эса, эри вафот этган ёки эридан ажрашган аёл турмуш қурмай туриши лозим муддат «идда» дейилади.

Идданинг ҳикмати: биринчидан, эридан ажраган аёл ҳомиладорми-йўқми аниқланади, бу билан насл аралашиб кетиши олди олинади. Иккинчидан, ўлган эрнинг ҳурмати бажо

келтирилади. **Учинчидан,** эр билан бирга ўтказилган

оила ҳаётининг ҳурмати юзасидан ҳам идда ўтирилади.

Англиялик олимлар бир эркак билан яшаб туриб, орада танаффус қилмай иккинчи эр билан яшай бошлаган аёлларнинг бачадонларида оғир касаллик пайдо бўлишини илмий жиҳатдан исбот қилишди.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

«**Талоқ қилинган аёллар, ўзларича уч қуруъ кутадилар. Уларга Аллоҳ уларнинг бачадонларида яратган нарсани яширишлари ҳалол эмас. Агар Аллоҳга ва охират кунига имонлари бўлса**», (Бақара, 228).

Ушбу оятда талоқ қилинган ҳайз кўрадиган аёлнинг идда муддати баён қилинган. Ояти каримадаги «қуруъ» сўзи поклик ва ҳайз маъноларини англатади. Ҳанафий мазҳабимизда унинг ҳайз маъноси олинган. Эридан ажралган хотин иддаси талоқдан сўнг уч ҳайз кўриб, учинчи ҳайзидан пок бўлиши билан тугайди.

Аллоҳ таоло аёлларнинг бачадонлари-

да яратган нарса ҳомиладир. Ажралишган мўмина-муслима аёл ҳомиладор бўлса, ҳомилам йўқ, уч марта ҳайз кўрдим, деб бошқа эрга тегиб кетмаслиги лозим.

Талоқ сурасининг олтинчи оятида бундай дейилган:

«**Аёлларингиздан ҳайздан умидсиз бўлганларининг иддалари, агар шубҳа қилсангиз, учойдир. Ҳайз кўрмаганларининг ҳам. Ҳомиладорларнинг белгиланган муддати ҳомилаларини қўйишларидир**».

Ёши ўтгани туфайли ҳайз кўришдан қолган аёлларнинг талоқдан кейинги иддаси уч ой. Турли сабабларга кўра ҳайз кўрмайдиган аёл эри билан ажралишса, уч ой идда ўтиради. Ҳомиладор аёл талоқ қилинса, кўз ёриши билан иддаси чиқади.

ИДДА НИМА?

Имом Термизий келтирган ривоятда:

«Субайъа (розийаллоҳу анҳо) эрининг ўлимидан йигирма уч ёки йигирма беш кун ўтиб туғди. Сўнгра никоҳланмоқчи бўлди. Бу нарса унга инкор қилинди. Кейин Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) маълум қилинганида: «Агар эрга тегмоқчи бўлса, муддати келди», дедилар», дейилган.

Қуръони каримда бундай марҳамат қилинади:

«**Қачон мўминаларни никоҳлаб олсангиз, сўнг уларга (қўл) тегизмай туриб талоқ қилсангиз, сиз учун улар идда сақлаш мажбуриятида эмаслар**» (Азҳоб, 49).

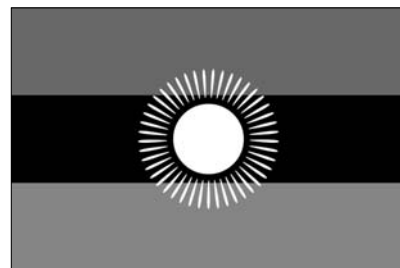
Никоҳ ақдидан сўнг бирга яшамай ажралишган аёл идда ўтирмайди.

Бақара сурасининг икки юз ўттиз тўртинчи оятида бундай дейилган:

«**Сизлардан вафот этиб жуфтларини қолдирганларнинг аёллари ўзларича тўрт ой ўн кун кутарлар**».

Эри ўлган ҳар бир аёл умр йўлдоши ҳурмати учун тўрт ой ўн кун идда ўтириши вожиб бўлади.

МАЛАВИ РЕСПУБЛИКАСИ

Жуғрофий ўрни. Малави жануби-шарқий Африкада жойлашган. Жанубда ва жануби-шарқда Мозамбик, ғарбда Замбия, шимолда Танзания билан чегарадош. Танзания ва Мозамбик билан шарқий чегараси Нияса кўли орқали ўтади.

Тарихи. Малавида қадимдан банту қабила-лари яшайди. XV аср охирларида Нияса кўли атрофида Малави қабила уюшмалари пайдо бўлган. XIX асрнинг иккинчи чорагида Малави худудига

нгони, ваяо қабилалари келиб жойлашган. 1860 йиллардан оврупаликлар кела бошлади. 1891 йили Малави Англияга қаршли “Ниясаленд протекторати” деб эълон қилинди. Мамла-

кат Англиянинг бошқа мустамлакаларига ишчи етказиб берадиган худудга айлантирилди. 1915 йили мустамлакачиларга қарши кўзголон кўтарилди. Гарчи у бостирилган бўлса-да, миллий озодлик ҳаракати давом этди. Айниқса, Иккинчи жаҳон уруши йиллари ва урушдан кейин бу ҳаракат кучайди.

Майдони: 118 500 кв.км.
Аҳолиси: 14 миллион киши.
Пойтахти: Лилонгве шаҳри.
Тузуми: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тузилиши: 3 та вилоятга бўлинади.
Йирик шаҳарлари: Блантайр, Зомба, Мангочи, Балака, Чикуава.
Пул бирлиги: малави квачаси.

1944 йили Малавида дастлабки сиёсий ташкилот – Ниясаленд Африка конгресси тузилди. У туб аҳолининг ижтимоий ҳуқуқларини кенгайтиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди. 1959 йили бу ташкилот ўрнига Малави конгресси партияси тузилди. 1961 йили мустамлакачилар ён беришга мажбур бўлди. Малавида конституция жорий қилиниб, барча ниясалендликларга сайлов ҳуқуқи берилди. 1961 йилги сайловда қонун чиқарувчи кенгашдаги кўпчилик ўринни Малави конгресси партияси олди.

1964 йил 6 июлдан Ниясаленд мустақилликни қўлга киритиб, “Малави” деб ата-ла бошланди. 1966 йили

Малави Республикаси эълон қилинди. 1971 йилдан 1994 йилгача мамлакатдаги бирдан-бир сиёсий партия – Малави конгресси партия-сининг раиси Хастингс Камузу Банда президент лавозимини эгаллаб турди. 1994 йил 17 майда мамлакат тарихида биринчи марта кўп партиялилик асосда президент ва парламент сайлови ўтказилди. Бирлашган демократик фронт партиясининг раиси Бакили Мулузи президент лавозимига сайланди.

Малави 1964 йилдан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти аъзоси.

Иқтисоди. Иқтисодиётнинг негизи қишлоқ хўжалиги бўлиб, маҳсулотларининг саксон беш фоизини майда деҳқон хўжаликлари етиштиради. Чой, тамаки, ерэнғоқ, шакарқамиш, пахта, каучук, ички эҳтиёж учун маккажўхори, оқ жўхори, тарик, шоли, картошка эки-

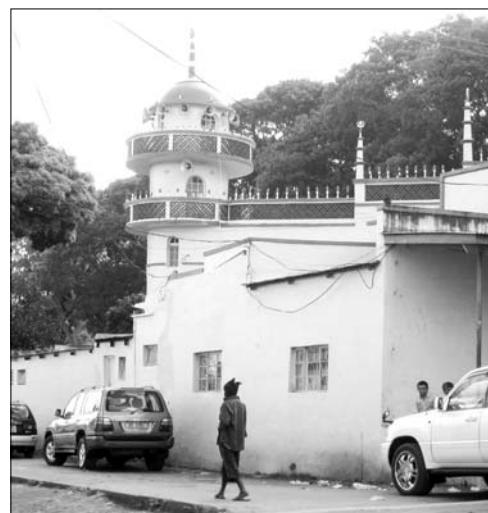
тўқимачилик, пахта тозалаш, тикув фабрикалари, ҳунармандлик устахоналари бор. Ўрмон хўжалигида қурилишбоп ёғоч тайёрланади. Улови унчалик ривожланмаган. Темир йўлининг узунлиги 789 км., автомобил йўллари узунлиги 11,4 минг км., шундан 2,8 минг км. асфалтланган. Лилонгве ва Чилена шаҳарларида халқаро аэропортлар бор. Четга тамаки, чой, шакар, қимматбаҳо ёғоч, ерэнғоқ, жун, тери, пахта сотади. Четдан озиқ-овқат, қора ва рангли металл, нефт маҳсулотлари, газлама сотиб олади. Ташқи савдода асосан Буюк Британия, Жану-

бий Африка Республикаси, Япония, Германия, Зимбабве, АҚШ билан шериклик қилади.

Аҳолиси. Аҳолисининг асосий қисми банту халқларининг шарқий гуруҳига мансуб. Малави, макуа, ломве, ваяо, суахили ва бошқа элатлар яшайди. Давлат тили – чичева (малави) ва инглиз тили. Аҳолининг тўққиз фоизини шаҳарликлар ташкил этади.

Дини. Аҳолисининг эллик беш фоизи насронийликнинг протестант мазҳабига мансуб, йигирма фоизи католиклар.

Мусулмонлар йигирма фоизни ташкил этади. Улар асосан мамлакат жанубида истиқомат қилади. Маҳаллий анъанавий динларга эътиқод қилувчилар ҳам анчагина.

Ислом дини Малавиге бундан тўрт юз йил олдин мусулмон савдогарлари билан кириб келган. Бироқ замонавий уйғониш даври ўтган асрнинг етмишинчи йилларида бошланди. Кения ва Суданда ўқиган талабалар Ислом бўйича кенг қамровли билим олиб қайтди. Айни шу вақтларда Африка мусулмонлари ташкилотига асос солинди. Ушбу ташкилот кўмагида бир қанча исломий ўқув юртлари очилди. 1989 йилга бориб мамлакатдаги масжидлар сони олти юзтага етди.

Орифжон МАДВАЛИЕВ
тайёрлади

лади. Чорвачилиги сустривожланган. Қорамол, кўй, эчки ва бошқа ҳайвонлар боқилади. Кўл ва дарёларда балиқ овланади.

Саноатда асосан қишлоқ хўжалиги хомашёлари қайта ишланади. Цемент, қанд заводлари, тамаки,

ФАТВО БЕРИШ МАСЪУЛИЯТИ

Фатво саволга жавоб бериши маъносини англатади. Истилоҳда эса, киши саволига шаръий далил асосида жавоб бериш маъносида ишлатилади.

Шариатда мусулмонлар ҳаётида пайдо бўладиган саволларга фатво бериш фарзи кифоя ҳисобланади.

Ҳозирда кўпгина мусулмон мамлакатларда расмий фатво берувчи муфтий ёки халқаро марказлар бор.

Фатво беришнинг ўзига хос шартлари мавжуд. Мўътабар манбаларда қайд этилишича, араб тили, Қуръон ва ҳадис илмлари, фикҳ ва Ислом тарихини чуқур ва мукамал биладиган ва яна бошқа зарур сифатларга эга бўлган шахсларгина фатво бериш ҳуқуқига эга.

Шубҳасиз, Исломда фатвонинг ўрни ва таъсири муҳим бўлиши билан бирга ўта масъулиятли вазифа ҳам ҳисобланади.

Имом Шотибий (рахматуллоҳи алайҳ) фатво бериш масъулияти ҳақида тўхталиб, қуйидагиларни таъкидлайди: *“Муфтий – ҳукмларни етказишда Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўринбосар ва У зотнинг меросхўри ҳисобланади. Шу боис у – Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) номларидан гапиради”*.

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бу борада огоҳ ва эътиборли бўлишга

чакириб: *“Фатвога журъатли бўлганларингиз дўзахга журъатли бўлганингиздир”*, деганлар. Яъни, воқеъликни тўлиқ ўрганмай, етарли билим ва тажриба орттирмай туриб, қўрқмасдан, журъат билан фатво беришдан қайтарганлар. Буни чуқур англаб етган мусулмонларнинг дастлабки авлодлари ўзларидан илмли шахс бўлган жой-

сўралганида: *“Жавоб берувчи ўзини аввал дўзахга солиб кўрсин, халос бўлишига кўзи етса, жавоб берсин”*, деган эканлар.

Шайх Рамазон Бутий айтади: *“Ҳукм чиқариши илми тиббиёт илми кабидир. Мабодо бировнинг фарзанди оғир касалга чалиниб қолса, у тегишли таъхис қўйиши ва фарзандини даволаши учун тиббиётга оид*

да сукут сақлашган. Имом Нававий (рахматуллоҳи алайҳ) ўзларининг “ал-Мажмуъ” номли китобида Абдурахмон ибн Аби Лайлодан қуйидагиларни ривоят қилади: *“Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) 120 саҳобаларидан савол сўралганда, “анавайдан сўранг”, деб бошқаларига ишора қилишар ва охири айланиб биринчи кишига савол қайта берилганини кўрдим”*.

Имом Моликдан (рахматуллоҳи алайҳ) элликта масала сўраганида, биттасига ҳам жавоб бермаган эканлар. Бунинг сабаби

китобларни титадими ёки малакали шифокорнинг олдига борадими? Тўғриси айтганда, унинг эси жойида бўлса, кейинги йўлни тутади. Динда ҳам худди шундай. Аслида у тиббиётдан ҳам муҳимроқ, шунингдек, қамрови жиҳатидан хавфлироқдир”.

Бугунги кунда баъзи бир эътироф этилмаган шахслар ёки маълум мақсадларга йўналтирилган тузилмалар томонидан қўштирноқ ичидаги фатволар инсонларни Ислом маърифатидан узоқлаштиришга сабаб бўлмоқда. Айниқса, уларнинг “жиҳод”, “байъат”,

“такфир”, “бемазхаблик”, “хижрат” каби масалалардаги асоссиз “фатволари” ноҳақ қон тўкилишига олиб бормоқда ва инсонларнинг кафолатланган ҳуқуқларига раҳна солишига сабаб бўлмоқда. Имом Молиқнинг (раҳматуллоҳи алайҳ) устозлари бўлган Робиа ибн Абдурахмонни йиғлаган ҳолда кўриб, ундан бунинг сабабини сўрашганида, у кишилар диний-ҳуқуқий саволларни билими бўлмаган шахслардан сўрашаётганини кўрганлиги, бу ҳолат Исломда катта хатар пайдо бўлганлигидан дарак беришини таъкидлаган экан.

Демак, чуқур илм, тажриба ва холислик каби фазилат бўлмай туриб, фатво беришнинг оқибати хайрли эмас. Шундай экан, баъзи доира ёки гуруҳларнинг Исломда улкан масала сифатида қаралган ҳукмларга эътиборсиз ва масъулиятсизлик билан фатво беришлари ўзлари ва ўзгаларни ҳам адаштиришдир.

Хулоса қилиб айтганда, илм ва салоҳиятсиз фатво бериш ёки учраган кишидан фатво сўраш ва унга эргашиб кетавериш адашувга олиб боради. Бу каби салбий оқибатларни келтириб чиқарувчи ихтилофларнинг олдини олиш биринчи навбатда уламоларнинг, қолаверса, барчамизнинг муҳим вазифаларимиздан ҳисобланади.

Нозим ИМИНЖОНОВ,
Тошкент Ислом
институтини талабаси

Алишер Навоий

ҚАНОАТ БОЙЛИКДИР

Қаноат – бир чашмадир, олган билан унинг суви қуримайди; у бир хазинадир, ундаги бойлик сочилган билан камаймайди; у бир экинзор, уруғи иззат ва шавкат ҳосилини беради; у бир дарахтдир, унда қарам бўлмаслик ва ҳурмат меваси бор.

Қаноат – киши кўнглига равшанлик етказди; кўз ундан ёруғлик касб этади. Қаноатли дарвешнинг қаттиқ нони тамагир шоҳнинг ноз-неъмат тўла дастурхонидан яхшироқдир. Қаноатга одатланган фақирнинг ёвғон умочи – олғир бойнинг новвоту ҳолвасидан тотлироқдир.

Шоҳулдур – олмайди-ю, беради, гадо улдур – сочмайди-ю, теради. Ҳар ким қаноатга одатланган бўлса, шоҳлик-гадолик ташвишини билмайди. Гарчи тирикчилик уйи доим тор, бу ҳақда қанча муболаға қилсанг, ўрни бор. Қаноат бир кўрғон, унга кирсанг, нафсинг ғалвасидан қутулсан. Қаноат бир чўққи, унга чиқсанг, дўст-душманга муҳтожликдан холос бўласан. Қаноат ҳокисорликдир, натижаси юксаклик, у – муҳтожлик, фойдаси эҳтиёжсизлик. Қаноат экиндр, уруғи – бойлик; дарахтдир, меваси – муҳтожсизлик; йўлдир, (йўлчилиги) қаттиқ, лекин борар манзили севинтирувчидир.

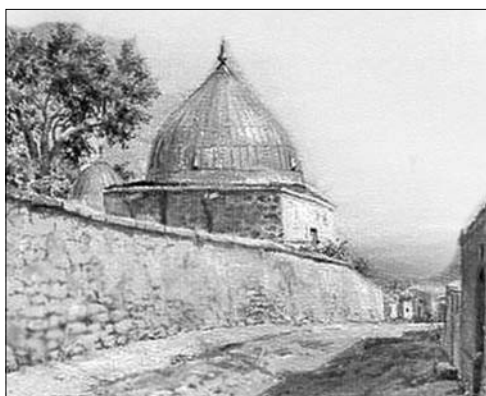
Қаноатда қанча роҳат ва фароғат бўлса, унинг акси тамада шунча разиллик ва уқубат бор.

Хасис табиатли одамнинг дўсти тиламчи ва нокасдир; разолат уларнинг феъл-атворига мосдир. Улар муносабатига камситиш ва енгилтаклик хосдир. Ҳар кимда бу сифатлар мавжуд бўлса, бундай одамни халқ ёмон кўради. Ана шу туфайли нокаслик, разиллик ривожланади, одамгарчилик ва инсонийлик эса завола топади. Булар ор-номус уйини куйдирувчи бир ўтдир; иззат-ҳурмат хирмонини совурувчи ва улуғворлик шамини ўчирувчи бир елдир. Тамагирнинг бирор нима олишга ўчлиги худди еб-тўймаснинг таомга очкўзлигига ўхшайди. У бири тубанлар ҳаракати бўлса, бири ҳайвонлар одатидир.

Қаноат шундай бир жавҳарки, элни тамагирлик ва нокаслик балосидан холос қилади ва халқни бундай офатдан қутқаради. Тамагирлик ва нокаслик гўё икки ёқимсиз эгизаклар: униси бундан ёмон, буниси ундан ёмон – иккаласи ҳамма ёмондан ёмон.

“Маҳбубул қулуб” асаридан

Ҳозирги Россия ҳудудларига Ислом дини дастлаб Ислом оламининг четида жойлашган, кейинчалик халифалик таркибига киритилган Доғистоннинг Дарбанд шаҳри орқали кириб келган. Дарбандни араблар “Бобул абвоб” – “эшиклар эшиги” дея аташарди.

ДАРБАНДАГИ “ЖУМА” МАСЖИДИ

Айнан шу эшиклар орқали ҳижрий 20 (милодий 642) йили мусулмонлар маҳаллий аҳолини Исломга тарғиб қилиш учун келган. Шу сабаб Дарбанд шаҳри Доғистон учун тарихий аҳамиятга эга. Айнан шу шаҳарда биринчи жоме масжид, иқтисодий-маданий-ижтимоий масалалар бўйича марказлар очилди.

Тўққизинчи асрга келиб шаҳарнинг асосий аҳолисини араблар ташкил қиларди. Лашкарбоши Абу Муслим аҳоли Исломни қабул қилгач, йигирма минг аскарни шаҳарга жойлаштирган.

Араб тарихчиси ва ёзувчиси Абу Ҳомид Муҳаммад ибн Абдурраҳим Андалусий ёзишча, ўнинчи аср охири, ўн биринчи аср бошига келиб Дарбанд кўпмиллатли шаҳарга айланиб улгурган. Бу ерда араблардан ташқари форслар, турклар, лазгинлар, аварлар, лаклар, даргинлар, осетинлар истиқомат қиларди.

733 йилга келиб шаҳарда еттита масжид қурилди. Халифа Ҳорун ар-Рашид ва ширвоншоҳ Иброҳим даврига келиб масжидлар қурилиши

кўпайди. 1796 йилги маълумотда масжидлар сони ўн бешта деб кўрсатилади. Аммо айнан шаҳарда илк “Жума” масжиди Ислом динини Россия ҳудудига тарқалишига катта ҳисса қўшди.

Масжид эски шаҳарнинг марказида, мадраса, имомлар учун мўлжалланган уйлар ёнида жойлашган. Унинг қурилиши 733–734 йилларга бориб тақалади. Ўша даврда масжид шаҳардаги энг катта иморат ҳисобланарди. Кўпйиллик тарихга эга масжид бир неча бор қайта таъмирланди. Масжидга киришда тарихий ёзувга кўзингиз тушади. Унда озарбойжонлик Тождин кучли зилзиладан кейин уни қайта барпо қилгани ёзилган.

Масжид қошидаги мадраса қурилиши 1474 йили бошланди. Лекин 1815 йилга келиб тўлиқ битирилди ва ҳозирги кўринишни олди.

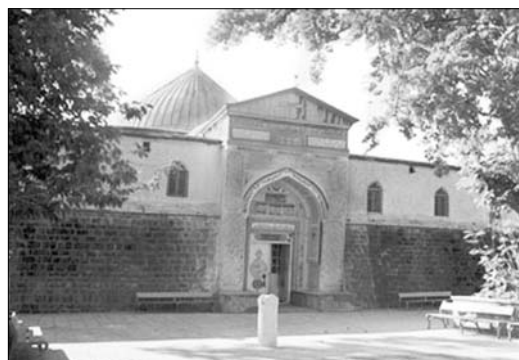
Масжид ўз бошидан қийинчилик даврларни ҳам кечирди. Мамлакатга ёпирилган худосизлик балоси сабаб 1930 йили ёпилди. 1938–1943

йиллар орасида қамокхонага айлантирилди. Фақат Иккинчи жаҳон урушининг учинчи йилига келиб Москвадан келган буйруқ орқали мусулмонлар ихтиёрига қайтариб берилди. Ўша даврда яшаган мўйсафидлар айтишича, масжидни қамокхона ҳолатидан чиқариш, турли ифлосликлардан тозалаш учун кўп меҳнат қилишган.

Собиқ Иттифоқ замонида “Жума” масжид шимолий Кавказдаги энг йирик масжид саналарди. Ҳозир ҳам тарихий масжидга жума кунлари туманлардан намозхонлар ошиқишади.

Қадимийлигига қарамадан, масжид яхши сақланган. Яқинда у ЮНЕСКОнинг маданий ёдгорликлар рўйхати-га киритилди.

Ориф МАДВАЛИЕВ

ШОАБДУМАЛИК ОТА МАЖМУАСИ

Кейинги ўн йилда Тошкент вилоятида ўндан ортиқ тарихий-меъморий ёдгорлик, муборак қадамжо қайта тикланди, таъмирдан чиқарилди. Шулардан бири Оҳангарон туманидаги Шоабдумалик ота (халқ орасида “Шодмалик ота” номи билан машҳур) зиёратгоҳидир. Икки йилдан буён бу қадимий меъморлик ёдгорлигини қайта тиклаш ишлари олиб бориляпти. Хўш, Шоабдумалик ота ким бўлган?

Манбаларда тўлиқ номи Малик Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Қулмуҳаммад ибн Қодир ибн Қорахоний ал-Илоқий деб келтирилган Шоабдумалик ота ўн иккинчи аср охири, ўн учинчи аср бошларида яшаб ўтган, 1203 йили вафот этган. У Бухорода таҳсил олди, Исломдини асослари, тасаввуф илмини чуқур ўрганди, бир неча тилларни ўзлаштирди. Кейин Юсуф Ҳамадоний тариқати сулукини юритди. Турк ва форс тилларида асарлар ёзди. Мадрасаларда мантиқдан дарс берди, маъданшуносликдан яхши хабардор эди.

Ўтган асрнинг ўттизинчи йилларида таниқли рус қадимшунос олими Михаил Массон Шоабдумалик ота мажмуаси ва унинг атрофидаги ҳудудни тадқиқ қилиб, бу ерда қадимий иншоотлар изини топди. Ўтмишда айнан шу ерда карвонсарой, мадраса, масжид бўлганини аниқлади. Буюк ипак йўли (ҳозирги Тошкент – Оҳангарон катта йўли) ёқасида жойлашган Шоабдумалик ота мажмуаси Тошкент воҳасининг йирик илмий-маънавий маркази сифатида катта тарихий аҳамиятга эга.

Ўтган асрнинг машъум ўттизинчи йилларида Шоабдумалик отанинг бой ва ноёб кутубхонаси изсиз йўқолган. Қишлоқ қариялари ҳикоясига кўра, араб ёзувидаги ҳар қандай китоб сувга оқизилиб, ўтга

ёқилаётган даврда мелиса кийимидаги бир киши нодир китобларни асраб қоламан деб аравада Тўйтепа томонга олиб чиқиб кетган экан. Унинг кимлиги ҳанузгача маълум эмас. Китобларнинг кейинги қисмати – қаерга яширилгани, нима бўлгани ҳамон тадқиқотчиларга тинчлик бермаётир. Уларни қидириб жуда кўп қишлоқлар кезиб чиқилди, лекин изи топилмади. Улуғ валийнинг нодир китоблари ҳақидаги янги маълумотлар топилишидан умидвормиз.

Шоабдумалик ота мажмуаси ўрта асрлар меъморий ёдгорлиги сифатида давлат рўйхатига олинди. Ҳозир бу ерда ҳашар йўли билан таъмирлаш ишлари олиб бориляпти, мақбарага борувчи йўللарга асфалт ётқизилди. Келажақда катта боғ барпо этиш, ҳар йили мамлакатимиз, ҳатто кўшни ўлкалардан келувчи сайёҳлар ва зиёратчилар учун қулай шароитлар яратиш режаланмоқда.

Зарифа ЭШМИРЗАЕВА,
«Олтин мерос» халқаро хайрия жамғармаси
Тошкент вилояти бошқаруви раиси.
Ҳасан БОЙМУРОДОВ

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Ижтимоий-иқтисодий муҳитни яхшилаш воситаси

17 май куни Ислом тараққиёт банки “Исломмолияси Бошқирдистон Республикасида ижтимоий-иқтисодий соҳани ривожлантириш воситаси сифатида” номли танишув анжумани ўтказди.

Ўқув дастурларини банк ҳузуридаги Ислом тадқиқотлар институти мутахассислари олиб борди.

Россия Ислом Конференцияси Ташкилоти аъзоси бўлмаса-да, Ислом тараққиёт банки инвестиция лойиҳаларига, айниқса, мусулмон ўлкалардаги лойиҳаларга катта қизиқиш билдирмоқда.

Яхши тасаввур шакллантирилиши зарур

21 май куни Лондон мусулмонлар марказида Оврупада мусулмонларга салбий муносабат ва уни бартараф этиш муаммоларига бағишланган анжуман бўлиб ўтди.

Ислом билан қўрқитишга

қўрқитишга

қарши курашувчи “Етар!” ташкилоти уюштирган ушбу тадбирда таниқди жамоат арбоблари, фаоллар, олимлар, соҳа синчковлари қатнашди. Йиғилганлар Буюк Британияда ва бутун дунёда мусулмонларга салбий муносабат пайдо бўлиши сабаблари ва уни бартараф этиш масалаларини муҳокама этди.

Расман мурожаат қилди

Бразилия Ислом Конференцияси Ташкилотига кузатувчи-давлат сифатида кириш учун расмий ариза берди. Мамлакатнинг Саудия Арабистони ва Ямандаги элчиси Сержио Луис Каниз Жидда шаҳрида ИКТ Бош котиби Акмалиддин Эҳсонўелига Бразилия ташқи ишлар вазири Антонио Патриотнинг хатини топширди.

Бош котиб ҳозир аъзолик ҳақида янги қонун тайёрланаётгани, тасдиқлангач, Бразилия ҳукумати билан алоқалар бошланишини билдирди.

“Ал-Баваба” интернет сайти маълумотига кўра, Бразилиянинг ИКТга аъзо бўлиши ташкилотнинг Лотин Америкасидаги иқтисодий ва сиёсий мавқеини ошириб, фаолияти ривожланишига туртки бўлади.

Эслатиб ўтамиз, Бразилия халқаро майдонда мусулмон давлатларни, жумладан, Фаластинни қўллаб-қувватлаб келмоқда.

Шу пайтгача Лотин Америкасидаги Гайана ва Суринам давлатлари ташкилотга аъзо эди.

Катта йиғилиш ўтказилди

28-31 май кунлари АҚШнинг Лос Анжелос шаҳрида Америка мусулмонларининг катта йиғилиши ўтди.

“Ислорухиятини жонлантириш” деб номланган ушбу анжуман америкалик мусулмонларда ислом рухиятини тарбиялаш, уларни

араб ва мусулмонларнинг ҳозирги ҳаёти билан таништириш, Ислоннинг маданий жиҳатларини кўрсатиш мақсадида ташкил этилган эди. Анжуманда АҚШ ва Шимолий Америкадаги таниқли мусулмон намоёндалар иштирок этди.

Ислон иқтисодига бағишланади

Покистоннинг Қарачи шаҳри жорий йилнинг 21–22 сентябрь кунлари ислом иқтисодига бағишланган халқаро йиғинга мезбон бўлади.

Покистон Миллий банки ва Ислон банки иши ташкилоти ҳомийлигида ўтадиган ушбу йиғилишда 250 дан ортиқ маҳаллий ва чет эллик мутахассис иштирок этиши кутилмоқда.

Ташкилот директори Солимуллоҳ айтишича, ҳозир Покистонда Ислоний банк иши мамлакат банк тизимининг бор-йўғи 7 фоизини ташкил этади, бу кўрсаткич ҳукумат тузган дастурларга асосан келгуси уч йил ичида 12 фоизга етказилиши кутилмоқда.

Дубайда фестивал

Бирлашган Араб Амирликларида тўққизинчи ислом фестивали бўлиб ўтди.

Унда хилма-хил мусобақа ва танловлар ўтказилди. Тадбирда 350 дан ортиқ ўқувчи иштирок этиб, Қуръони каримнинг ҳифз ва қироати, ислом билимлари ва азон бўйича куч синашди. Ғолибларга совғалар улашилди.

Қашшоқликка қарши йиғин

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Истамбулда ривожланмаган мамлакатлар йиғилишини ўтказди. Йиғилишни Туркия президенти Абдулла Гул бошқарди.

БМТ Бош котиби Пан Ги Мун очилиш маросимида гапириб, бугунги қашшоқ давлатлар “озиқ-овқат ва овқатланишга оид янги инқироз хавфи билан юзма-юз турганини” қайд этди. Тадбирда қирқ саккизта камбағал мамлакатни ривожлантиришга йўналтирилган 10 йиллик режа муҳокама қилинди. Бу давлатларда жон бошига аҳоли даромади йилига 745 АҚШ дўллари камдир.

Интернет маълумотлари асосида тайёрланди.

Сув Аллоҳ таолонинг инсонларга ато этган улуг неъматидир. Сувсиз ер юзидаги ҳаётни тасаввур ҳам этиб бўлмайди. Кейинги пайтда жаҳон ҳамжамиятини аҳолини сув билан таъминлаш муаммоси таъшишга солаётир. Орол денгизи қуриши билан боғлиқ экологик муаммолар бутун дунёга маълум. Лекин бу аччиқ тажриба ҳамма учун ҳам сабоқ бўлмаган кўринади. Дарёларга улкан тўғонлар қуришга бўлаётган уришилар минтақа аҳолисини ҳақли равишда таъшишлантир-япти. Бу хатти-ҳаракатлар ҳозирданоқ халқлар ўртасидаги тинчлик-тотувликка раҳна солмоқда.

“Халқ сўзи” газетасида (2011 йил 20 май сони) босилган ушбу долзарб мавзуга оид мақолани журналимиз ўқувчилари эътиборига ҳавола этишни лозим топдик.

РОҒУН ГЭСИ – МИНТАҚА ХАЛҚЛАРИ КЕЛАЖАГИГА ТАҲДИД

Сўнгги пайтларда Тожикистон раҳбариятининг ташаббуси билан Роғунда бошлаб юборилган улкан ГЭС қурилиши ҳамда унинг келтириб чиқариши мумкин бўлган мудҳиш оқибатлари ҳақида бот-бот гапирилмоқда. Албатта, бундай маълумотлар ҳеч кимни, айниқса, шу минтақада яшайтган халқларни бефарқ қолдирмайди. Битта мақолада ушбу муаммони батафсил таҳлил қилишининг эса имкони йўқ. Шу боис мен унинг айрим техник-иқтисодий, қисман экологик ва ҳуқуқий жиҳатларига эътиборингизни қаратмоқчиман.

Бугунги кунда дунёда ишлаб чиқарилаётган умумий электр энергиясининг 20 фоизга яқини гидроэлектростанциялар – ГЭСлар ҳиссасига тўғри келади. Бу

борада энг олдинда Исландия давлати бормоқда, Норвегияда мазкур кўрсаткич 98 фоизга тенг бўлса, Канада ва Швецияда ҳам шунга яқин, Парагвайда эса тўлиқ ГЭСлар имкониятидан фойдаланилади. Таъкидлаш жоиз, Хитой дунёда электр энергиясини энг кўп истеъмол қиладиган давлат ҳисобланади. Кейинги йилларда ушбу мамлакатда ГЭСлар қурилиши юксак суръатларда олиб борилмоқда. Бироқ бу ерда қанчалик эҳтиёж юқори бўлмасин, Тожикистондан фарқли ўлароқ, асосан, кичик-кичик ГЭСлар қуришга алоҳида эътибор берилмоқда. Чунки Хитой халқи катта ва хавфли сув иншоотлари қуришнинг фожиавий оқибатларини ўтган асрнинг 1975 йилида бошидан кечирган. Ўшанда сув омбори тўғонининг

ўпирилиши натижасида 170 минг киши ҳалок бўлган, 11 миллиондан ортиқ аҳоли жиддий зарар кўрган эди. Шу маънода, бугун Хитойни кичик ГЭСлар мамлакатаи, десак ҳам бўлади. Ҳақиқатан ҳам, мазкур давлатда жаҳонда мавжуд бўлган кичик ГЭСларнинг ярмидан кўпи жойлашган.

Тожикистон ҳукумати томонидан қурилиши мўлжалланаётган Роғун ГЭСининг баландлиги 350 метр, ишлаб чиқариш қуввати эса 3600 МВтни ташкил этадиган тўғон дунёдаги энг йирик ҳисобланмиш ГЭСлардан ҳам сув босими ёки тўғонининг баландлиги бўйича олти баробарга, қуввати бўйича эса 144 баробарга устунроқдир. Шу ўринда айтиш керак, катта гидроиншоотларнинг атроф-муҳитга салбий таъсири ва зарари борлиги

учун Европада аллақачон улар хизматидан воз кечиш ҳақида қатъий қарорга келиб бўлинган. Шунинг учун ҳам 1998 йилдан бери мазкур қитъада улкан тўғонлардан фойдаланишдан босқичма-босқич воз кечилмоқда.

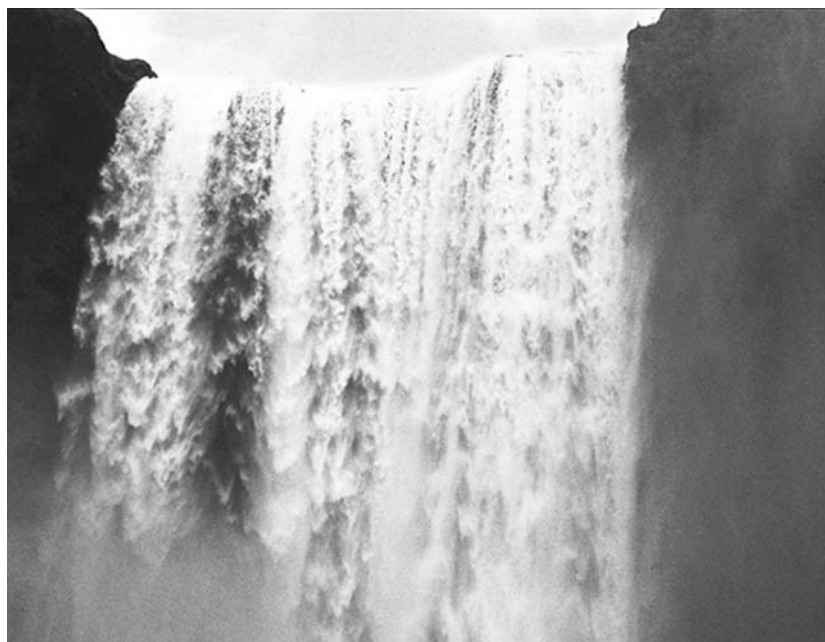
Инсон ҳеч қачон табиатни ўз измига бўйсундира олмаган. Бироқ Тожикистон расмийлари собиқ тузум анъаналарига содиқ қолиб, “Сен зўрми, мен зўр” қабилида иш тутаётганликларини, сув балоси билан ўйнашаётганликларини

қисмидан пастга тушаётган ва парланаётган сувнинг музлаши оқибатида бир неча юз тонналик баҳайбат муз бўлаклари пайдо бўлиб, бутун иншоотни бузиб юбориш хавфи вужудга келди. Бундай таҳликали вазиятда Россия мутахассисларининг янги офатнинг юз бермаслигини сўраб, Худога илтижо қилишдан бошқа иложлари қолмади.

Бугун “аср қурилиши” дея зўр берилаётган Роғун ГЭСида ҳам шундай ҳолатнинг такрорланмаслигига

бийий офат (кучли зилзила ёки кўчки) қандай оғир оқибатларга олиб келиши мумкинлиги хорижий ва маҳаллий олимлар, шунингдек, мутахассислар томонидан ҳар томонлама асослаб берилмоқда. Лекин масаланинг бошқа тарафига эътиборингизни қаратмоқчимиз. Дунё олимлари ҳозирда иқлим ўзгариши сабаб сайёрамиздаги энг йирик музликлардан бири, мазкур ГЭС қурилаётган ҳудуддан унча узоқ бўлмаган Федченко музлигининг эриши оқибатида вужудга келиши мумкин бўлган экологик вазиятни хомчўт қилиб, жиддий хавотирга тушишмоқда. Айнан шу ҳудудда Роғун ГЭСидек улкан иншоотнинг барпо этилиши бу хавотирни ваҳимага айлантирмоқда. Бироқ мазкур ҳаракатлари оқибатида наинки Марказий Осиё, балки бутун дунёда экологик мувозанат издан чиқишини Тожикистон расмийлари, мутахассислари ҳисобга олишмаяпти.

Давлатлараро дипломатияда манфаатлар мувозанати эътиборга олиниши халқаро ҳуқуқнинг муҳим тамойилларидан саналади. Юқоридаги муаммонинг ҳал этилишида Ўзбекистон раҳбари ва ҳукумати халқаро ҳуқуқ нормаларидан келиб чиққан ҳолда, масалага дунё ҳамжамияти эътиборини қаратиб келмоқда. Юртбошимизнинг бошқа мамлакатлар раҳбарлари билан олий даражадаги қандай учрашуви бўлмасин, албатта,

сезмаяптилар чоғи. Аччиқ бўлса ҳам ҳақиқатни айтиш керак, сув балосини ҳеч нарса билан даф қилиб бўлмайди. Бунга мисол тариқасида Россиянинг Саяно-Шушенск ГЭСидаги юз берган ҳалокатни келтирайлик. Фалокат содир бўлганидан сўнг қишнинг ниҳоятда қаттиқ келиши натижасида тўғоннинг юқори

ким кафолат бера олади? Тоғли ҳудудда барпо этилиши мўлжалланаётган сунъий денгизни қишда қалин муз қатлами қопласа, қандай фалокат юз беришини ким тасаввур қила олади?

Энди масаланинг экологик жиҳатига қисман тўхталиб ўтсак. Роғун ГЭСи қурилиши ва юз бериши мумкин бўлган та-

ушбу муаммога алоҳида эътибор берилади. Президентимизнинг Россия, Хитой, Қозоғистон, Туркманистон, АҚШ, Европа Иттифоқи ва бошқа давлат ҳамда ташкилотлар раҳбарлари билан бўлган учрашувларидаги музокаралари бунга мисолдир. Шунингдек, Юртбошимиз 2010 йил 20 сентябрь куни БМТ Бош Ассамблеясининг Минг йиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган олий даражадаги ялпи мажлисидаги нутқида ҳам трансчегаравий дарёларда сув иншоотларини қуришга мўлжалланган ҳар бир лойиҳа халқаро ҳолис экспертиза натижаларига асосланган ҳамда қўшни давлатлар билан келишилган ҳолда ишлаб чиқирилиши ва амалга оширилиши зарурлигини таъкидлаган эдилар. Шунингдек, Президентимизнинг улкан гидроиншоотлар ўрнига кичик ГЭСларни қуриш ҳар томонлама самарали, арзон ва экологик жиҳатдан хавфсиз эканлиги тўғрисидаги фикрлари халқаро ҳамжамият томонидан қизгин қўллаб-қувватланган. Масалан, Нью-Йорк давлат университети профессори, экология муаммолари бўйича эксперт А. Коддерманнинг бу борадаги фикри қуйидагича: “Мен бугунги кунда ер юзида иқлимнинг глобал ўзгариши табиий офатлар сони ва қўлами кенгайишига сабаб бўлаётган бир пайтда инсониятнинг улкан иншоотларни барпо этиш билан

боғлиқ масалада ўз масъулиятини кескин ошириши лозим, деб ҳисоблайман. Бу жаҳонда энг йирик – Роғун ГЭСини қуришга интилаётган Тожикистонга ҳам тааллуқлидир. Тожикистон бу улкан иншоотни барпо этишдан воз кечиши лозим”.

Жорий йилнинг 25 мартинида вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан, Катта тўғонлар халқаро комиссияси билан ҳамкорликни ташкил этиш ва унда Ўзбекистон Республикаси манфаатларини ифодалаш мақсадида Ўзбекистон катта тўғонлар миллий қўмитаси ташкил этилди. Ўзбекистон Республикаси катта тўғонлар хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги манфаатларини, трансчегаравий сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш бўйича нуқтаи назарини илгари суриш, бошқа мамлакатлар тажрибасини ўрганиш, уларнинг миллий қўмиталари билан илмий, техникавий ҳамда бошқа ахборотлар алмашиш орқали тўғонлар хавфсизлигини таъминлаш тизимини такомиллаштириш, катта тўғонлар халқаро комиссияси ва унинг доимий ишчи гуруҳлари таркиби-

га етакчи мутахассислар ва олимларни жалб этган ҳолда, уларнинг ишида иштирок этиш каби масалалар бу қўмитанинг асосий вазифалари этиб белгиланди.

Юқоридаги мисоллардан кўриниб турибди, Ўзбекистон раҳбарияти ва ҳукумати ушбу муаммони халқаро ҳуқуқ нормалари доирасида дунё ҳамжамияти эътиборини жалб этган ҳолда ҳал этишга ҳаракат қилмоқда.

Шу ўринда мақоламизда кўтарилган масалаларга тааллуқли қуйидаги икки халқаро Конвенция – Трансчегаравий очик сув оқимлари ва халқаро кўллари муҳофаза қилиш ҳамда фойдаланиш бўйича Конвенция (Хельсинки, 1992 йил 17 март) ва Халқаро очик сув оқимларидан кемалар қатнамайдиган турда фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисидаги Конвенция (Нью-Йорк, 1997 йил 21 май) нормаларини таъкидлаб ўтиш ўринлидир. Ушбу Конвенцияларда трансчегаравий дарёлардан қандай фойдаланиш, вужудга келган муаммоларни ҳал этиш каби масалалар белгилаб қўйилган. Масалан, Нью-Йорк Конвенциясининг 6-моддаси 1-қисмида халқаро сув оқимларидан адолатли ва оқилона фойдаланиш шартлари кўрсатилган бўлиб, унга кўра, ўз худудидан халқаро сув оқимлари ўтадиган ҳар бир давлатга гидрогеографик, иқлимий, экологик ва бошқа табиий ха-

рактерга эга омилларни, шунингдек, қўшни давлатларнинг сувга бўлган ижтимоий-иқтисодий эҳтиёжини, трансчегаравий сув оқимларининг бир давлат томонидан монополлаштирилиши ёки хўжасизларча ишлатилиши оқибатида бошқа бир давлат кўрадиган зарар ва шунга ўхшаш бошқа омилларни ҳисобга олиб боришни белгилаб беради.

Тожикистон раҳбарияти эса юқорида қайд этилган Конвенцияларни имзоламаганлигини рўқач қилиб, умумэтироф этилган халқаро ҳуқуқ нормаларига зид равишда “иқтисодий ўсишга” қаратилган режаларини ўжарлик билан ҳимоя қилишдан нарига ўтмаяпти. Албатта, халқаро Конвенцияларни имзолаш ёки имзоламаслик – ҳар бир давлатнинг суверен ҳуқуқи. Лекин, кези келганда, ўз манфаатлари йўлида халқаро ҳуқуқ нормаларини ҳар хил баҳоналар билан тан олмаслик ҳам адолатдан эмас. Тожикистон ҳукуматининг бу иши ўзи ўтирган шохга ўзи болта ураётган одамнинг аҳволига ўхшайди...

Фаровон ҳаётни, порлоқ келажакни таъминлаш баҳонасида ўз бурчларидан юз ўгириш ёки уни бажаришдан бўйин товлаш кечириб бўлмас хатодир.

**Икромжон
МАРДОНОВ,**

Ўзбекистон
ҳакамлик судлари
ассоциацияси Тошкент шаҳар
филиали бошлиғи

Асқад МУХТОР

“Кейинги вақтда – кексалик, хасталик сабаб жуда кам уйқу бўлиб қолдим. Уйқу қочганда боши-кети йўқ, узиқ-юлуқ ўй-хаёл қалашиб келавераркан. Шунда тунчироқ остида турган дафтарга баъзи тасодифий фикрларни ёзиб қўядиган бўлдим...”, дейди Асқад Мухтор “Уйқу қочганда” китобида. Сизга мана шу қайдлардан қатралар ҳавола этиямиз.

ТУНДАЛИКЛАР

- * Китоб – бойлик. Лекин сотиб олингани эмас, ўқилгани.
- * Тошнинг бардоши зўр.
- * Кичкина бир яхшилик қилиш учун ҳам одам (балки буюк одам) бўлиши керак; катта ёмонлик қилишга кичик одам ҳам қодир.
- * Бахт бойликда десангиз, ҳамма бахтсиз. Чунки ақлига кўп нарса керак эмас, аҳмоқ эса барибир тўймайди.
- * Бойликни бойлик қилган – ўзимиз. Агар унга бунчалик сиғинмасак, у бир тийинга арзимас эди.
- * Бой бўлиш учун кўп нарсани курбон қилиш керак: халоват, саломатлик, гоҳо балки виждонни ҳам... Йўқ, меним бунга курбим келмайди, мен унчалик бадавлат эмасман.
- * Меҳнатни роҳатга айлантиришни хаёл қилар эдик, роҳат меҳнатга айланди.
- * Кимнингдир ёзганига офарин, кимнингдир ёзмагани учун раҳмат.
- * Ёлғон ўзи унча хавфли эмас, унинг ҳақиқатга ўхшаб кетиши хавфли.
- * Одамлар сени билмаса ҳам, сен одамларни бил.
- * Қариликдан кўркма, унга ҳали етиш керак.
- * “Вақт ўтяпти!” деймиз сал ҳазинлик билан. Бу гапни инсон ўзини овутиш учун ўйлаб топган. Аслида биз ўзимиз ўтяпмиз...
- * Вақт ўтиши билан биров ақллироқ бўлади, биров – каттароқ.
- * Мўжиза – сир – билим – ҳақиқат. Булар шу тартибда бир-бирини инкор қилади ва бир-бирисиз яшаёлмайди.

Умид тарк этмасин дилни

МИРЗА ҚАЙНАРОВ

* * *

Хоҳ сайхон, хоҳ бўстон бўлса – жаннатдир Ватан,
Роҳати дил, роҳати жон, оби раҳматдир Ватан.

Ким агар бир туп ниҳол ўтказса, ул юртин севар,
Юртида нимжонга ҳам бахшида қудратдир Ватан.

То хануз Бобур ила Машраб чекар оху фиғон,
Холмуҳаммад ўғли Зокиржонга фуқратдир Ватан.

Холиқо, невчун набийлар сиғмади ўз юртига?
Икки олам сарварига шаҳри ҳижратдир Ватан.

Гоҳида дўстлар мурувват кўрсатиб сўнг мақтанар,
Кўргузар беҳад мурувват, лек беминнатдир Ватан.

Сиғмагай таърифу тавсифга Ватан тимсоллари,
Содда бир кимса демишким, дилда ҳайратдир Ватан.

Дейдилар, ҳикмат билан яралмиш авлоди башар,
Мирза, билгилки, муқаррар ганжи ҳикматдир Ватан.

* * *

Кел, эй кўнгил, чу ишқ водийсида кезмакни одат қил,
Муҳаббат роҳининг ғам, ранжу озорига тоқат қил.

Мурувват кўрмасанг гоҳ кимсадан ҳеч бўлмагил ғамнок,
Афу айла, мурувват билмаганга сен мурувват қил.

Бу оламда савоб иш қилмаган ороми жон топмас,
Юкин ол ота-онанг кифтидан, хайринг-ла роҳат қил.

Эшитмак истаса аҳлинг латиф, ибратли бир қисса,
Гўзал Юсуф-Зулайҳо киссасин сўйла, ҳикоят қил.

Карам айлар чоғи Аллоҳ демас яхши-ёмондир бу,
Дема яхши-ёмон, бирдай саховат қил, саховат қил.

Беайб Парвардигорсан, хом сут эмган бандадурман,
Адашсам Тўғри, Ҳақ йўлга хидоят қил, хидоят қил.

Мудом ҳар ишда Аллоҳга таваккул айла, эй Мирзо,
Кучинг борича ожиз кимсани ҳифзу ҳимоят қил.

* * *

Фақат Ҳақнинг йўли йўлдур,
Чаманда вола булбулдур,
Самарсиз боғу роғ чўлдур,
Олов ҳосиласи кулдур.

Биров чекмасин озоринг,
Қаторда бўлсин-ей норинг,
Тўкис бўлсин номус-оринг,
Либосинг бўлса ҳам жулдур.

Издан қайтмагай арслон,
Сўздан қайтмагай ўғлон,
Ғанимга сир десанг – ёмон,
Ёғийни енг, дўстни кулдир.

Биров меҳнат ила машхур,
Биров фосид ила манфур,
Биров – анвар таратгай нур,
Биров ўз нафсига кулдур.

Қаноат айла бориға,
Ярагин Ватан корига,
Карам айла ночорига,
Ичингда душманинг ўлдур.¹

Биҳиштда гул теролмассан,
Ажалга чап беролмассан,
Мудом кўксинг керолмассан,
Бир кам дунё, демак, шулдур.

Кел, эй сен Мирза, бўл бардам,
Дилинг пок айлагин ҳардам,
Имонинг сақла мустаҳкам,
Мақоми тоза кўнгулдур.

¹Шавкат Раҳмондан.

Мехри булоқ эди...

Очунда тоқ эди бизнинг отамиз,
Дилда япроқ эди бизнинг отамиз,
Мехригиё эди бизнинг отамиз,
Қуръон сабоқ эди бизнинг отамиз,
Ҳалим-юмшоқ эди бизнинг отамиз...

Не иш қилса, холис, беминнат қилган,
Бечораҳол мискинларга уй қурган,
Йўқсилларни қовуштирган – тўй қилган,
Мехри булоқ эди бизнинг отамиз,
Ғамхўр нигоҳ эди бизнинг отамиз.

Афсус, ўтган қанча нодир инсонлар,
Оқил, одил, мўмин-қобил инсонлар,
Қани энди, ўша, комил инсонлар?
Чашма-булоқ эди бизнинг отамиз,
Дасти қадоқ эди бизнинг отамиз...

Яхшига дод-ёмонлик барбод ундан,
Шодмон биби руҳи мангу шод ундан...
Ётган бўлса биҳишт ҳам обод ундан...
Ҳалим-юмшоқ эди бизнинг отамиз,
Қалби уйғоқ эди бизнинг отамиз...

Инсоф-диёнатда барчага ўрناق,
Бурчга садоқатда ҳаммага ўрناق,
Имон-этиқодда барчага ўрناق...
Қалби қайноқ эди бизнинг отамиз,
Лафзи қаймоқ эди бизнинг отамиз...

Эзгуликка хизмат қилиб толмаган,
Умр бўйи савоб ишдан қолмаган,
Мехнатига мукофот-ҳақ олмаган,
Толмас бармоқ эди бизнинг отамиз,
Дасти қадоқ эди бизнинг отамиз...

Ҳалим-юмшоқ эди бизнинг отамиз,
Очунда тоқ эди бизнинг отамиз...

Ўктам ЙЎЛДОШ,
Халқ таълими фахрийси
Андижон вилояти Асака тумани

**МОМОЛАРИМИЗ
АЙТАДИ...**

Оч юрсанг ҳам тинч юр.

Оч бўридан тўқ бўри ёмон.

Қариганда қилга қоқиласан.

Туя сўйган эчки сўйгандан эт сўрабди.

Ёшлиқда йиллар узун, кунлар қисқа бўлади.
Қарилиқда йиллар қисқа, кунлар узун бўлади.

Ёши етмай, иши битмас.

Зимистон кўрмаган булбул гулистон кадрини
билмас.

Ўринсиз ғазаб – ўзинга азоб.

Бошидан ўтмагanning қошидан ўтма.

Яхшилик тўрға элтар, ёмонлик гўрға.

Қулунлаган биядан қудуқдаги сув ортмас.

Тойига минсанг, бияси “белим” дейди.

Эшак билан бир турса, бедов тулпор ўтламас.

Оз-оздан кўпаяди, кўп-кўпдан йўқолади.

Ёмоннинг ақли йиртиқ,
Бир қилиғи ҳаммадан ортиқ.

Ёшлиқда қилинган иш қариганда эгасини
кутиб олади.

Китоб тумани Санам қишлоғилик
Саида аядан ёзиб олинди.

ЮРАК ҚЎРИ БИЛАН

*Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг
Қорақалпоғистон Республикаси вакиллиги фаолиятидан*

Бундан йигирма йил илгари Қорақалпоғистонда атиги учтагина масжид бўлиб, улардаги шароит ҳам яхши эмасди. Бугун бу ерда элликта жомеъ масжид, Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Беруний номидаги Ислоом ўрта махсус билим юрти бор. Тошкент Ислоом институтини битирган қорақалпоғистонлик ёшлар сафи қиркка яқинлаб қолди.

Мустақилликнинг илк йиллариданок ҳажга борувчиларга кенг йўл очилди. Аммо қорақалпоғистонлик ҳожилар кўп эмас эди. Кейинги йилларда ҳажга бориш истагини билдирганлар, шунга қурби-қуввати етадиганлар сони кўпайди. Ўтган ҳаж мавсумида юз кишига бу қутлуғ ибодатни адо этиш насиб қилган бўлса, бу йил яна юздан ортиқ кишидан ариза тушди.

Қорақалпоғистонда зиёратгоҳлар кўп. Истиклолгача уларнинг аксарияти нураб ётарди. Миллий, диний кадрятларимизни тиклаш, ўрганиш жараёнида обод бўлди. Нукус туманида “Шайх Оллоберган Азиз” мақбараси тикланиб, атрофи боғ қилинди. Кегейлида “Шиблий Ошиқ”, Амударёда “Шайх Жалил”, Қўнғиротда “Ҳаким Сулаймон Боқирғоний” зиёратгоҳлари қайта таъмирланди.

Одамларнинг шарт-шароити, муҳити, дунёқараши, билишни истаган нарсаси ҳар ерда ҳар хил бўлиши табиий. Қорақалпоғистон катта жой. Бу ерда турли миллат вакиллари яшайди. Шунинг учун бу ҳудудларда имом-хатиб бўлиш бошқа жойларга қараганда кўпроқ масъулият талаб этади. Элимиз шарият аҳкомларига оғишмай амал қилиши учун чиқариладиган фатволарга, аввало, имом-хатиблар амал қилиши зарур. Бидъат ва хурофотларга чек қўйишнинг муҳим омили ҳам шунда. Қорақалпоғистонда ҳам бу борада бир қанча ишлар амалга оширилмоқда. Ўқув юртларини битириб қайтган ёшларни олдин имом-хатиб эмас, унинг ноиби сифатида ишга тайинланади. Улар тажрибали домлалардан одамлар билан муомала қилиш, халқ ичига кириш маданиятини ўрганади.

Кишилар фарз ибодатларини бекаму кўст бажаришга интилар экан, имон, намоз, рўза, закот, ҳаж ҳақида туғилган саволларига аниқ, тўғри жавоб кутади. Ҳар бир туманда аҳоли ўша ернинг шароитидан келиб чиқиб бериладиган саволлар бор. Масалан, чегарага яқин яшовчиларнинг кўшни давлатдаги қардошлари билан борди-келдилари кўп бўлгани боис, уларнинг юриш-ту-

риши, урф-одатларини ўзлариники билан солиштириб, қай бири тўғрилиги ҳақида имом-хатибнинг фикрини билишга қизиқади. Албатта, бу каби саволларга Ислоом нуқтаи назаридан, оятлар ва ҳадисларга, мазҳабимиз йўл-йўриқларига таяниб жавоб берилади.

Уч-тўрт йиллар бурун Қорақалпоғистонда миссионерлар анча ғамирлаб қолишган эди. Бу ҳудудга мўр-малаҳдек ёпирилган миссионерлар кам таъминланган оилаларга турли моддий ёрдамлар кўрсатиш баҳонасида кишиларни ўзларига оғдиришга уринишди.

Бугун бемалол айта оламиз, уларнинг фаолиятига қарши анча-мунча ишлар қилинди.

Ҳозир одамлар уларнинг асл башараларини яхши таниб олишган. Жойларда имом-хатиблар, фаоллар иштирокида учрашувлар ташкил этилиб, халқ бузғунчи оқимларнинг ниятидан огоҳ қилинмоқда. Бу тадбирлар натижаси ўларок, улар фаолияти деярли барҳам топди.

Бу юртдошларимизнинг тинч-хотиржамлигимиз йўлида бир ёқадан бош чиқараётгани натижасидир. Зеро, бу йўлда ҳар бир киши юрак қўри билан ҳаракат қилиши зарур.

Муҳаммад СИДИҚ

БИР САВОЛ СЎРАСАМ

*Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий
Усмонхон Алимов жавоб беради*

Савол: Киши кўшнисидан қарзга олган туз, нон каби нарсаларни олганидан кўп ё кам қилиб қайтарса, гуноҳкор бўлмайми?

Жавоб: Халқимизнинг кўшничлик муносабатлари динимиз кўрсатмалари асосида асрлар давомида шаклланган миллий кадриятларимиздан биридир. Кўшнилари орасида олди-берди бўлиб туриши табиий. Динимиз нафақат озиқ-овқат, балки бошқа рўзгор буюмларини ҳам кўшни сўраса, беришга буюради. Рўзгор буюмларини кўшнилари ишлатиб туришга сўрашганида қизганиш катта гуноҳ.

Фикҳ китобларида кўшнисидан қарзга бир дона нон олган бўлса, бир дона нон қайтариш зарур дейилган. Агар туз ёки шакарга ўхшаш нарсаларни ўлчанмай берган ё олган бўлса, бериш ё олиш вақтида ҳада деб ният қилиш керак. Шунда қайтарилган нарса кўп ё кам бўлса-да, риба бўлмайди.

Аммо кўшнилари бири-бирига бир пиёла тузни икки пиёла қилиб ёки бир кило шакарни бир ярим кило қилиб қайтарасиз, деб шарт қўйишса, риба бўлади. Бу нарса гуноҳдир.

КИТОБЛАР ТАҚДИМОТИ

Миллий матбуот марказида Имом Бухорий халқаро маркази ва Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази ҳамкорлигида Ватанимиз мустақиллигининг 20 йиллигига бағишлаб Имом Бухорий халқаро маркази “Ўзбекистон – буюк алломалар юрти” лойиҳаси доирасида нашрга тайёрлаган китоблар тақдимоти бўлди. Тадбирда Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов сўзга чиқиб, жумладан, бундай деди: “Азалдан диний адабиётларга чанқоқ бўлган халқимизнинг бу маънавий эҳтиёжи мустақиллик йилларида кўп минг ададли газета-журналлар, адабиётлар билан қондирила бошланди. Шу йилларда “Исломури” газетаси ва “Ҳидоят” журнали тимсолида юртимизда диний журналистика шаклланди. Газета ва журнал саҳифаларида асосан Ислому динининг асл моҳиятини кенг халқ оммаси онгига етказиш мақсадида Қуръони карим, ҳадиси шариф ва Имом Аъзам мазҳабига таянган ҳолда тайёрланган мақолалар чоп этилади.

Мустақиллик арафасида чиқа бошлаган ва дастлаб икки-уч минг нусхада босилган “Исломури” газетасининг ҳозирги кунда минг-минглаб мухлислари бор. Мустабид тузум даврида “Совет шарқи мусулмонлари” деб номланган журнал эса жуда оз миқдорда, асосан, хориж учун чиқарилган. Журнал мустақиллик йилларида “Ҳидоят” номи билан аталиб, йилдан-йилга унинг ўқувчилари сафи кенгайиб борди. Ҳозирги кунда у бир неча минг адад билан босилмоқда...”

Шунингдек, тақдимотда Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази раиси Акмал Саидов, Имом Бухорий халқаро маркази раҳбари Убайдулла Уватов, Тошкент Ислому университети проректори Зоҳиджон Исломов мустақиллик йилларида халқимизга диний-маърифий меросимизни тўлақонли етказишга алоҳида эътибор қаратилаётгани, Қуръони карим маънолари ва изоҳлари таржимаси тўрт марта ўзбек тилида чоп этилгани, ушбу муқаддас китобнинг кўзи ожизлар учун брайл алифбосидаги нусхаси яратилгани, ҳадиси шариф таржималари ҳақида гапиришди.

Китоблар кўргазмасида юртимизнинг таниқли алломалари, муҳаддислари ҳаёти ва уларнинг маданий-маънавий меросига оид энг сара асарлар намойиш этилди.

Мухбиримиз

Ҳомиладор, яъни, фарзанд қутаётган аёл дунёдаги энг гўзал аёл деб таърифланади. Чунки у тоза вужудни юрагининг остида асраб, улгайтиради. Қалби ҳам покиза умидларга, меҳрга тўла бўлади. Оналикка тайёргарлиги унга кўрк беради, юз-кўзига файз киритади. Атрофдагилар ҳам унинг бу вазифаси устида эҳтиром кўрсатади. Ҳаётининг бу даврини ҳар бир аёл бошқача хотирлайди. Фарзанди дунёга келгач, унга борини беришга тайёр бўлади.

БОЛАНГИЗНИ СОҒИНАСИЗ...

Болажонимни бағримга қаттиқ босаман... Унинг ифори, ширин қилиқлари, беғубор кулгусини дарров соғинаман. Кун ўтгани сайин улғайиб бораётган фикру нигоҳи, бўйига бўй қўшилаётгани, мустақил бўлишга интилишини кўриб, орзуларга тўламан. Бағримни тўлдириб опичлаб юриш ҳам ғанимат. Ҳадемай катта бўлади. Тиллари бурролашади. Аста-секин подшолигидан тушади. Уҳлаганида ҳам кўйиб юбормайдиган жажжи қўлчаларига узок термулиб, яна энтикаман... Жонимнинг бир парчасига тўймай қарайман – пишшиллабгина ухлайди. Маъсум юзига боқиб ором оламан. Ҳали гуноҳлар қорайтирмаган жаннатий чехрасидан кўз ололмайман. Кўзим тегмасин... Кўнглимдан дуолар отилиб чиқади: Болажоним! Бунчалар покиза яратилгансан! Аллоҳим сени йиллар оралиғидан тоза ва гуноҳсиз олиб ўтсин...

Чақалоқ туғилганида онасидан киндик боғи узилади, аммо узилмайдиган кўринмас боғ ҳам бор. Мутахассислар янги туғилган чақалоқ билан онаси орасида “магнит боғи” бўлишини исботлашди. Бу илоҳий боғ тўрт йилгача она-болани руҳан боғлаб тураркан. Ана шу муҳаббат сабаб она вазифасини меҳр-муҳаббат билан, тамаъсиз адо қилади, гўдак ҳам фақат онасига талпинади...

Чақалоқ туғилиб оқ она кўксини излайди. Эмаётган гўдакка разм солганмисиз? Ҳеч қаерда онаси бағрида ётганидагичалик роҳат қилмайди. Она ҳам бутун ташвишларини унутиб, гўдаги билан бир олам бўлади. Кўксидан сутгина эмас, чексиз меҳр ҳам қўшилиб чиқади. Она-бола бир-биридан ўзгача тафт олади. Бу муҳаббат ва мурувватни ҳеч қайси туйғуга қиёслаб бўлмайди. Гўдак фақат оч қолганида эмас, кўркса, касал бўлса, ўзини нотинч ва хузурсиз сезса ҳам она кўксидан ором топади, сокинлашади.

Туғилиш сонияларидан бошланган бу нозик туйғулар боғланиши болада илк ишонч куртакларини пайдо қилади. Фарзанд энг бирламчи онасига ишонади, ундан куч-қувват олади. Шунинг учун болани она сути билан боқиш, меҳр беришнинг фойдаси катта, руҳий ва жисмоний тарбияси учун жуда муҳим.

Ҳар бир бола алоҳида эътибор истайди. Унинг тилу дилини фақат онаси тушунади.

Боламнинг кўзларига қарайман... Улғайгани сари бағримдан йироқлашади. Мен эса дилбандим бир умр меҳрли бағримда бўлишини истайман...

Зебунисо ХУСАЙН

“...ИНДАМАСАНГ, ЎЗИ КЕЛАР”

Ўзаро муносабатларда жуда самимий, тўғри бўлган онамнинг бир одатлари бор эди. Бу ҳам бўлса...

Баъзан кимнингдир ёш боласи инжиқлик, қайсарлик қилиб ҳеч гапга кирмай қолган пайтлар бўлади. Онаси яхшиликча йўлга солмоқчи, нимадир бериб юпатмоқчи бўлади. Бола эса ғингишиб, асабларни эговлайверади. Атрофдагилар ёрдамга келиб, онага ёпишиб олган болани ташқарига олиб чиқмоқчи, кўтармоқчи, ўйнатмоқчи бўлишади. Лекин фойдасиз. Ўз боласининг тилини тополмаган она йиғламоқдан бери бўлиб кўпчилик орасида ҳижолат чекади, тўртта одамнинг даврасига кўшилганига пушаймон ейди.

Агар шундай вазият бўлиб қолса, онам беҳосдан озгина ҳайрат, озгина лоф билан бир қизиқ мавзуда гап бошлардилар. Худди “бири тоғдан, бири боғдан” дегандек. Бундан ҳайрон бўлганлар савол назари билан қарашарди. Энг қизиғи, бошқаларнинг ҳайронлиги гапукмас болага ҳам “юқиб”, овози пасайиб борар, кўпчиликни қизиқтириб қўйган гапларни у ҳам уқишга интиларди. Шунда онажоним катталарга кўз қисиб қўярдиларда, гапларини янаям завқ билан давом эттирардилар. Даврадошлар ҳам худди ўша кайфиятда суҳбатга қўшилгани сайин, диққат марказидан чиқиб қолган йиғлоқи бола гоҳ унга, гоҳ бунга қараганча тинчланиб қоларди.

– “Кел-кел деса, нози келар, индамаса, ўзи келар”, бу мақолни опоғдоданг айтиб, маъносини чақиб берганлар, – деб тушунтирганлар онам. – Баъзи болаларнинг табиати шунақа бўлади: қанча яхши гапириб, кўнглига қарасанг, эътибор берсанг, қайсарлиги шунча ортиб, ялентиргиси келаверади. У билан ишинг бўлмай, бошқа юмушга жиддий банд бўлсанг, ўзига келиб қолади. Шунинг учун болани ҳадеб папа-лаб, авайлаб, айтганини қилавериш тўғри эмас. Болаларга бепарво бўлманглар-у,

аммо бошқа иши, ташвиши йўқ одамдек кўзига термулаверманглар. Йиқилса ҳам ваҳима қилманг, сабрли, чидамли бўлишга ундаб, фикрини бошқа яхши ишларга чалғитинг.

Онам, айниқса, жиянларимдан кимдир овқат пайтида аразлаб, бир чеккага бориб тумшайиб ўтириб олганда, бу мақол кучини такрор исботлардилар. Катталарга астагина “ишинг бўлмасин”, дердилар-да, таом ширин бўлганини мақтаб, ҳаммани овқатга таклиф қилардилар. Аразчи бола секин-секин дастурхонга яқинлашиб, даврага қўшилиб кетар, бора-бора бу ёмон одатини ташларди.

Бу усулни зарур ўринларда мен ҳам қўллаб тураман. Тўғри, айрим бир кесар болалар ҳадеганда ён беравермайди. Яна баландроқ бақириб, гапни гапга қовуштирмай, ён-атрофидагиларнинг диққатини ўзига қаратиш учун чинқириб кўради, ер тепинади... Бундай пайтда катталар озгина сабр-тоқату кенг феъллик билан суҳбатларини хотиржам, берилиб давом эттирсалар, онам айтганларидек, “ҳаводаги булутлар аста-секин таркайди...”

Аслида, баъзи масалаларда биз – катталар ҳам болаларга ўхшаймиз. Нимадандир қийналиб, озор чекиб, кайфиятимиз тушиб турганида, кимдир “Сизга раҳмим келяпти, қийналибсиз” деган маънода гапирса, хўрлигимиз ортиб, кўзёшимизни тийишга ё кучимиз етади, ё йўқ... Шундай пайтда биров, чиндилдан: “Қўйинг-э, шунга хафа бўлиб ўтирибсизми? Сизга ярашмайди”, деса, бир қарашда кўнглимизни тушунмасликдай, бағритошликдай туюлади. Лекин шу қатъият бизни охири хайрсиз ҳис-туйғулар гирдобидан тортиб олади, вазиятга ақл кўзи билан қарашга ундайди, тўғри йўлга қайтаради. Яна Аллох билгувчи.

Муҳтарама УЛУҒ

МОЙЧЕЧАК ГУЛИ

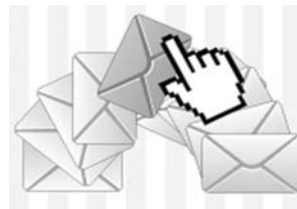
Ибн Сино мойчечак гулида қиздирувчи ва хилтни етилтирувчи хусусият борлигини айтади. Мойчечак гули таркиби эфир мойлари, флавор гликозидлар, кумаринлар, каротин, С дармондориси, оқсил ошловчи, аччиқ ва шиллиқ моддаларга бой. Томирларнинг оғзини очади. Эритувчи ва суюлтирувчи таъсирга эга. Меъдадаги иссиқдан бўлган шишни ва қотиб қолган қонни эритади, совуқдан бўлган шишларни йўқотади. Оқма яра-ларда фойда қилиб, қовжираган яраларни кўчиради, тузалиши қийин яраларни тозалайди. Мушак ва асаб жароҳатларига даводир. Янги узилган гули ҳидланса, ухлатади. Балғамни сўради, бавосирни даволайди, қовуқ оғриғига, талоқ қаттиқлигига шифо бўлади. Шунингдек, кўз оғриғида, кўз хиралашганида, тошмаларда, қичимада фойда қилади. Халқ табобатида мойчечак гулларида тайёрланган доривор воситалар (қайнатма, дамлама, малҳам, шарбат, ёғ) мия, бош, тиш, қулоқ, кўз оғриқларини, ошқозон-ичак, асаб, ўпка, жигар, буйрак, шамоллаш ва бошқа касалликларни даволашда кенг қўлланилади.

Маслаҳатлар:

1. Туйилган мойчечак гуллари сувда қайнатиб ичилса, мия ва асабларни мустаҳкамлаб, жинсий қувватни оширади; тер, сут, пешоб ва ҳайзни равон келтиради. Шамоллаш, нафас қисиши, сариқ касаллигига шифо бўлади.

2. Боши кўп оғрийдиган кишилар қурутиб майдаланган мойчечак гулини овқатдан ярим-бир соат кейин 1-2 грамдан ичишлари керак.

3. Мойчечак ёғи баданга суртилса, чарчоқ ва толиқишни йўқотади. Бўгин (умуртқа, бел, оёқ, қўл, бод, подагра) ва қулоқ оғриғига шифо бўлади.

Савол: Ҳурматли “Ҳидоят” журнали таҳририяти! Биз бир гуруҳ улфатларни “шайх” сўзи қизиқтириб қолди. Нима бу – мартабами ёки диний унвонми? Нима бўлса ҳам, уни ким, кимга, қандай хизматлари учун беради. Ўзбекистонда нечта шайх бор? Сиздан илтимос, шу сўзга тушунча берсангиз

Солижон ЮНУСОВ, Қўқон шаҳри

Жавоб: “Шайх” арабча сўз бўлиб, луғавий маъноси қариядир. Кўчма маънода бошлиқ, қабила бошлиғи, маънавий етакчи, муршид, олим, ўқитувчи, устозга нисбатан ҳам ишлатилади. *Кўплик шакли* – “шуйух”, “ашёх”, “машойих”, “машяха”.

Одатда ислом илмларини пухта эгаллаган, кўплаб шогирдлар чиқарган, илм ривожига ҳисса қўшган олимга унинг шогирдлари, ихлосмандлари ва оддий халқ улуғлаб “шайх” деб мурожаат қилишган. Китобларда олимлар “шайхул ислом” (*ислом дини шайхи*), “шайхуш шуйух”, “шайхул машойих” (*шайхлар шайхи*), “шайхул маржеъ” (*саволлар бобида унга қайтиладиган шайх*) деб ҳам аталишган.

“Шайх” қайсидир ташкилот берадиган (*қози, имом-хатиб, имом ноиби, мутавалидан фарқли ўлароқ*) расмий унвон ёки диний мартаба эмас. Шунинг учун ҳозирда дунёда ёхуд Ўзбекистонда фалон нафар шайх бор, дейиш ўринсиз.

